

**NIŻSZE DUCHOWIEŃSTWO KATEDRALNE
W POLSCE ŚREDNIOWIECZNEJ.
WIKARIUSZE KATEDRY PŁOCKIEJ W XIII — POŁ. XV W.
CZ. 1. SKŁAD OSOBOWY**

WSTĘP

Badania prozopograficzne niższego kleru katedralnego, w tym także wikariuszy katedralnych, nie cieszyły się do tej pory zainteresowaniem historyków. Można wręcz powiedzieć, iż brak jakichkolwiek prac w tym zakresie. Opracowanie zaś tych grup duchowieństwa diecezjalnego, będące zwłaszcza wynikiem systematycznych i zakrojonych na szeroką skalę studiów prozopograficzno-genealogicznych, uzupełniłoby rozpoczęte już i w pewnym stopniu zaawansowane badania wyższego kleru katedralnego, tj. prałatów i kanoników¹. Pozwoliłoby także w sposób pełniejszy spojrzeć na te grupy duchowieństwa diecezjalnego, które przecież odgrywały największą rolę zarówno na płaszczyźnie kościelnej jak i państwowej w Polsce średniowiecznej. Przedmiotem tej części, która w zamysle autora rozpoczyna systematyczne badania niższego kleru katedralnego (wikariuszy) także w innych katedrach polskich², będą wikariusze katedry płockiej jako określona grupa społeczno-zawodowa.

Zbadanie składu osobowego kolegium wikariuszy płockich pod kątem pochodzenia społecznego, terytorialnego, studiów i wykształ-

¹ Dotychczasowy stan badań prezentuję w dwóch artykułach: *Pralaci i kanonicy kapituły katedralnej w Płocku w XIV w.*, w: *Genealogia — kręgi zawodowe i grupy interesu w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*, Toruń 1989 s. 180, przypis 2—4, oraz: *Model awansu i kariery kościelnej w Polsce średniowiecznej na podstawie badań duchowieństwa katedralnego w Płocku*, w: „Kwartalnik Historyczny”, t. 96: 1989 z. 3—4 s. 49 przypis 1—2. Zob. także M. Starnawska, *O składzie społecznym kapituły poznańskiej w okresie rozbitcia dzielnicowego*, w: „Kwartalnik Historyczny”. t. 96: 1989 z. 3—4 s. 31—48.

² W przygotowaniu znajduje się studium poświęcone duchowieństwu katedralnemu we Włocławku na szerokim (także europejskim) tle porównawczym, gdzie będzie mowa również o wikariuszach katedralnych.

cenia, karier kościelnych i ich mechanizmów, pozwoli uzupełnić wcześniejsze obszerne opracowanie autora poświęcone wyższemu klerowi kapitałnemu w Płocku tj. prałatom i kanonikom³. Umożliwi ono także precyzyjne określenie roli i funkcji tej kategorii duchowieństwa, szczególnie w zakresie działalności diecezjalnej, ale także — niekiedy — ogólnopolskiej.

I OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GRUPY

W okresie od końca XIII do poł. XV w. w skład kolegium wikariuszy katedry płockiej wchodziły 74 osoby, jedna natomiast otrzymała prowizję papieską na wikarię, nie wiadomo jednak, czy weszła w jej posiadanie (Abraham s. Racibora ze Zgliczyna h. Pobóg)⁴. Pierwszym znanym wikariuszem katedry płockiej był Jakub, który pełnił funkcję subkustosza i — co interesujące — posiadał także kanonię płocką. Wystąpił on po raz pierwszy dn. 12 grudnia 1289 r.⁵ Należy zaznaczyć, że wikariusze działający przy katedrze płockiej w końcu XIII i w pierwszej połowie XIV w. znani są tylko z imienia. Ponadto ci, którzy pełnili funkcję zastępców prałatów tj. wicedziekana i subkustosza — jedyne znane w tym kolegium — prawie do końca XIV w. kumulowali wspomniane godności z kanonią płocką. Należy tu wymienić jednego wicedziekana: Jana s. Grabi z Łęgu h. Dołęga i czterech wicekustoszy: Jakuba, Stanisława, Jana i Piotra w pierwszej połowie XV w. także Ścibora ze Zdziaru h. Gozdawa. Z kolei zjawisko łączenia wikarii wieczystej z prebendą kanoniczną miało miejsce jeszcze w pierwszej połowie XV w. Przykładem mogą być: wspomniany Jan s. Grabi z Łęgu, który co prawda utracił wicedziekanię, ale nadal pozostał wikariuszem wieczystym i kanonikiem płockim (mając na to zgodę papieską), Stanisław s. Włosta z Kleniewa h. Zagroba oraz Andrzej Rukała z Żochowa h. Prus, który przez kilkanaście lat miał dwa beneficya — wikarię i kanonię płocką (wbrew statutom kościoła płockiego i bez zgody papieża)⁶. Wśród wikariuszy płockich pełniących funkcje zastępców prałatów dziekanów, znamy sześciu wicedziekanów oraz zastępców prałatów kustoszy — ośmiu wicekustoszy.

³ A. Radziwiński, *Prałaci i kanonicy kapituły katedralnej płockiej w XIV i I poł. XV w.* (w druku — KUL).

⁴ Liczba ta może ulec zmianie, w zależności od trafności dokonanych przez autora identyfikacji osób.

⁵ NKDMaz nr 82a.

⁶ Wspomina o tym dokument papieski z dn. 17 sierpnia 1411 r., *Bull. Pol.* t. 3 nr 1316, gdzie w wydaniu są jednak pewne błędy. Zob. przypis 26.

Tab. 1 Wicedziekani katedry płockiej

Imię	Pierwsze wystąpienie	Ostatnie wystąpienie
1 Włodek	5 II 1383 r.	5 II 1383 r.
2 Jan s. Grabi z Łęgu h. Dołęga	13 IX 1388 r.	26 V 1390 r.
3 Dominik z Jeżewa h. Bolesta	23 III 1427 r.	4 III 1429 r.
4 Jan s. Jana z Janikowa h. Rawicz	11 IX 1433 r.	3 XI 1434 r.
5 Stanisław z Wyszogrodu	15 V 1441 r.	24 V 1441 r.
6 Wawrzyniec Siroka (Sikora?)	21 IV 1446 r.	21 IV 1446 r.
7 Stanisław z Wyszogrodu (ponownie)	19 X 1446 r.	12 V 1451 r.

Z tabeli tej widać wyraźnie, że do lat trzydziestych XV w. funkcje wicedziekana pełnili prawie wyłącznie (nie wiadomo nic o pochodzeniu społecznym jedynie Włodka) wikariusze pochodzenia szlacheckiego. Trudno natomiast określić pochodzenie społeczne wicekustoszy płockich, gdyż poza dwoma przypadkami, znamy ich tylko z imienia.

Tab. 2 Wicekustosze katedry płockiej

Imię	Pierwsze wystąpienie	Ostatnie wystąpienie
1 Jakub	12 XII 1289 r.	6 V 1294 r.
2 Stanisław	3 II 1322 r.	6 VIII 1325 r.
3 Jan	29 VI 1339 r.	5 IV 1354 r.
4 Piotr	15 II 1372 r.	2 V 1376 r.
5 Dzierśław s. Wiszona ze Smarzewa	26 V 1390 r.	26 V 1390 r.
6 Erązm	2 XII 1420 r.	2 XII 1420 r.
7 Marcin	2 IX 1429 r.	2 IX 1429 r.
8 Ścibor s. Jana ze Zdziaru h. Gozdawa	10 VII 1441 r.	zm. 14 III 1445 r.

Po tej krótkiej charakterystyce osób piastujących funkcje w kolegium wikariuszy katedry plockiej chciałbym dodać, że z grona siedemdziesięciu czterech duchownych pełniących urząd wikariusza tylko dziesięciu zostało przyjętych następnie do kapituły plockiej (nie liczę osób, które kumulowały wikarię i kanonię): Dominik z Jezewa h. Bolesta, Jakub s. Franciszka z Płocka, Maciej s. Andrzeja ze Zgliczyna h. Pobóg, Mikołaj s. Stanisława z Promny h. Szeliga, Paweł z Zakliczewa, Paweł s. Wisława z Nasierowa, Stanisław s. Włosta z Kleniewa h. Zagroba, Tomasz s. Piotra z Trębek h. Prawdzic, Tycza s. Mściława z Krajkowa h. Pobóg, Włodek s. Michała z Zagroby. Natomiast tylko trzech spośród nich osiągnęło w kapitule prałatury: Maciej ze Zgliczyna — kantorę, Paweł z Nasierowa — kancelarię i Tomasz z Trębek — kantorę.

Warto zwrócić uwagę na to, iż osoby przyjęte do kapituły były w zdecydowanej większości pochodzenia szlacheckiego. Natomiast karierę urzędniczą w kapitule robiła tylko szlachta (chodzi tutaj wyłącznie o osoby, które rozpoczynały karierę kościelną od wikarii plockiej). Tak niewielki procent wikariuszy plockich robiących karierę kościelną w kapitule plockiej lub innych kapitułach wskazuje, iż kolegium wikariuszy należy rozpatrywać jako odrębną grupę duchowieństwa. Nie można z tego powodu — jak sądzę — wikarii wieczystej rozpatrywać jako pierwszy szczebel dalszej kariery kościelnej.

Wikariusze plockcy spełniali różne funkcje pomocnicze w stosunku do wyższego duchowieństwa katedralnego⁷. Jedną z nich był urząd notariusza kapituły, który pojawił się w Płocku najpóźniej w 1398 r. Wspomina bowiem o nim statut bpa Jakuba z Korzkwi pt. *De exequiis dominorum ac fraternitate*⁸. Pierwszymi znanymi notariuszami kapituły byli wikariusze: Stefan s. Grzegorza z Kołdrębia, który piastując ten urząd osiągnął wikarię plocką (1433), i Bartłomiej s. Stefana z Wyszogrodu, który został notariuszem zapewne już po utracie wikarii i objęciu w zamian plebanii w Kamionie (1441—1444). Warto dla porównania podać, że np. w kapitule wrocławskiej funkcji notariusza — wymienionego po raz pierwszy już w 1349 r. — w XV w. nie pełnili duchowni, natomiast w kapitule wrocławskiej urząd ten pojawił się po raz pierwszy w 1437 r.⁹ Wikariuszom kościoła plockiego zda-

⁷ W przygotowaniu znajduje się artykuł pt. *Niższe duchowieństwo katedralne w Polsce średniowiecznej. I. Wikariusze katedry plockiej XIII — poł. XV w. Cz. 2. Wybrane zagadnienia na tle porównawczym*.

⁸ *Cancilia Poloniae*, t. 6, wyd. J. Sawicki, Warszawa 1952 s. 206.

⁹ K. Dola, *Wrocławska kapituła katedralna w XV w.*, Lublin 1983 s. 46—47; S. Librowski, *Kapituła katedralna wrocławska. Zarys*

rało się pełnić funkcję kaznodziei. Przykładem z pierwszej połowy XV w. może być Mikołaj z Promny h. Szeliga. Wikariusze katedry plockiej byli równocześnie plebanami kościołów parafialnych. Znanych jest 8 takich przypadków.

Tab. 3 Kościoły parafialne, które posiadali wikariusze katedry plockiej

Imię	Kościół parafialny	Diecezja
1 Ambroży s. Piotra	Pomiechowo (prowizja)	plocka
2 Marcin	Raciąż	plocka
3 Marcin s. Mikołaja z Warki	Babice	poznańska
4 Mikołaj	Płock (św. Bartłomieja)	plocka
5 Mikołaj z Secemina	Kocierzewo	plocka
6 Paweł s. Bartłomieja z Nasierowa	Białotarsk	plocka
7 Wit s. Stanisława	Skołatowo	plocka
8 Maciej ze Zgliczyna	Imielnica	plocka

Wszystkie kościoły parafialne, które obejmowali wikariusze plockcy były położone na Mazowszu, stosunkowo niedaleko Płocka. Jest to zrozumiałe, zważywszy na zakres obowiązków ciążących na wikariuszach w katedrze plockiej, zwłaszcza w XV w., kiedy kumulacja licznych beneficjów przez prałatów i kanoników plockich znacznie obniżyła poziom rezydencji tych ostatnich przy katedrze.

1 Pochodzenie społeczne

Na siedemdziesięciu czterech wikariuszy plockich pochodzenie społeczne znane jest dla 36 osób (49%). W tej grupie było na pewno 23 wikariuszy pochodzenia szlacheckiego (31%) — znamy bowiem ich przynależność rodową, oraz 13 pochodzenia mieszczańskiego (18%). Należy podkreślić, iż w gronie wikariuszy plockich mamy stosunkowo wysoki wskaźnik osób pochodzenia mieszczań-

dziejów i organizacji, Warszawa 1949 s. 77. Pierwszym znanym notariuszem kapituły wrocławskiej był Stanisław, archidiacon kruszwicki.

skiego, zwłaszcza w porównaniu z grupą prałatów i kanoników. W tej ostatniej bowiem, w podobnym okresie, było zaledwie 3% mieszczan¹⁰.

Tab. 4 Przynależność wikariuszy płockich do rodów rycerskich

Nazwa rodu	Liczba wikariuszy
Lubicz	4
Pobóg	3
Dołęga	3
Szeliga	3
Prawdzic	2
Prus	1
Bolesta	1
Rawicz	1
Pierzchała	1
Grabie	1
Zagroba	1
Gozdawa	1
Zaremba (?)	1
razem	23

W kolegium wikariuszy płockich dominowali przedstawiciele tych rodów rycerskich, które były najliczniej reprezentowane także w kapitule katedralnej. Jest to zrozumiałe, gdyż wśród różnych grup duchowieństwa diecezjalnego najsilniej byli reprezentowani przedstawiciele tych rodów rycerskich, które odgrywały doniosłą rolę polityczną na Mazowszu.

2 Pochodzenie terytorialne

Na pytanie o obszar rekrutacji wikariuszy katedry płockiej w interesującym nas okresie trzeba odpowiedzieć, iż było to przede wszystkim Mazowsze. Na 34 wikariuszy, których pochodzenie terytorialne jest znane (stanowi to 43% ogółu), aż 28 pochodziło z Mazowsza, tj. 35% wszystkich wikariuszy i aż 81% tych, których

¹⁰ A. Radziwiński, *Model awansu*, s. 55.

pochodzenie terytorialne jest znane. W przypadku prałatów i kanoników z Mazowsza rekrutowało się 66% tych, których pochodzenie terytorialne znamy¹¹. Pozostałe dzielnice, z których rekrutowali się wikariusze płocki, dostarczyły bardzo niewiele osób.

Tab. 5 Rekrutacja terytorialna wikariuszy płockich

Dzielnica	Liczba wikariuszy
Mazowsze	28
Wielkopolska	2
Kujawy	1
ziemia łęczycka	1
Małopolska	1
Śląsk	1
razem	34

Z grupy wikariuszy o pochodzeniu mieszczańskim najwięcej rekrutowało się z samego Płocka — 6, z Wyszogrodu — 2. Pozostali byli z Warszawy i Warki oraz z miast spoza Mazowsza: Brześćcia Kujawskiego, Krakowa i Wrocławia.

3 Studia i wykształcenie

Studiowało ogółem jedenastu wikariuszy płockich, w tym siedmiu w Krakowie: Jakub s. Franciszka z Płocka, Jakub s. Gotarda z Płocka, Jakub s. Wawrzyńca z Płocka, Jakub s. Jana z Brześćcia, Mikołaj s. Stanisława z Promny h. Szeliga, Ścibor s. Jana ze Zdziaaru h. Gozdawa i Stanisław s. Włosta z Kleniewa h. Zagroba; dwóch w Pradze: Paweł s. Wisława z Mazewa h. Grabie, Jan s. Grabi z Łęgu h. Dołęga; natomiast miejsce studiów Pawła s. Wisława z Nasierowa i Pawła z Zakliczewa nie jest znane. Poziom wykształcenia można określić dla czterech wikariuszy; magistrami byli: Paweł z Zakliczewa, Mikołaj z Promny, Paweł s. Wisława z Nasierowa, natomiast bakałarzem sztuk był zapewne Paweł s. Wisława z Mazewa.

¹¹ Tamże, s. 53—54.

II DZIAŁALNOŚĆ I KARIERY WIKARIUSZY KATEDRY PŁOCKIEJ

1 Abraham s. Racibora ze Zgliczyna h. Pobóg pochodził ze Zgliczyna, wsi parafialnej położonej w powiecie szreńskim¹². Jego krewnym był Maciej s. Andrzeja ze Zgliczyna, początkowo wikariusz, następnie zaś kanonik i kantor kapituły płockiej¹³. Dn. 7 maja 1433 r. Abraham otrzymał prowizję na wikarię wieczystą w katedrze płockiej, która wakowała po wstąpieniu na kanonię płocką Stanisława s. Włosta z Kleniewa¹⁴. Brak jednak informacji źródłowych potwierdzających rzeczywiste objęcie stanowiska przez Abrahama. Wiadomo natomiast, że w 1436 r. zapisał się on na uniwersytet w Krakowie¹⁵.

2 Ambroży s. Piotra, dn. 18 czerwca 1398 r. świadczył po raz pierwszy jako wikariusz płocki na dokumencie Stanisława, kanonika i oficjała płockiego, potwierdzającego wyrok Jana Włodkowica, oficjała płockiego, w sporze między Stanisławem, plebanem w Wieliszewie i Marcinem, plebanem w Chotomowie, o pewne wsie¹⁶. Dn. 30 maja 1399 r. papież Bonifacy IX polecił Brande de Castillione, audytorowi Stolicy Apostolskiej, aby zakończył spór jaki toczył się między Ambrożym s. Piotra, wikariuszem kościoła płockiego a Marcinem z Borzęcina o kościół parafialny w Pomiechowie i nadał ów kościół Ambrożemu¹⁷. Zrezygnował on z tego kościoła przed 19 października 1405 r. Z tego dnia pochodzi bowiem dokument prowizji dla Marcina z Borzęcina, właśnie na kościół parafialny w Pomiechowie, z którego na ręce biskupa płockiego Jakuba zrezygnował Ambroży¹⁸.

3 Andrzej Rukała z Żochowa h. Prus pochodził ze wsi położonej w powiecie płońskim, która była gniazdem rodzinnym Żochowskich i Fałęckich h. Prus¹⁹. Jego synem był Wojciech Rukała z Żochowa, podsędek płoński w latach 1397—1407²⁰. Kanonię płocką

¹² K. Pacuski, *Sieć parafialna diecezji płockiej XI—XVI w.*, w: „*Studia Płockie*” t. 3: 1975 — mapy. Podobnie T. Żebrowski, *Zarys dziejów diecezji płockiej*, Płock 1976 s. 49.

¹³ Zob. jego biogram.

¹⁴ Reg. Kurasiów, s. 27.

¹⁵ *Album studiosorum*, t. 1 s. 87.

¹⁶ Zbiór dokumentów XIV—XV w., bez numeru.

¹⁷ *Bull. Pol.*, t. 3 nr 614.

¹⁸ Tamże, nr 1052.

¹⁹ J. Chwałibińska, *Ród Prusów w wickach średnich*, „*Roczniki TNT w Toruniu*” t. 52: 1948 s. 37.

²⁰ *Zb. dok. i list.*, s. 92 przypis 1; Dn. 9 września 1412 r. kapituła płocka sprzedała wójtostwo w Trzepowie Wojciechowi, synowi Andrzeja Rukały z Żochowa, kanonika płockiego. Tamże, nr 84.

Andrzej posiadał co najmniej do 10 listopada 1380 r.²¹ Na jego prośbę, jako kanonika płockiego, oraz Andrzeja, archidiacona, i Piotra, rektora kościoła w Sieluniu, dn. 14 września 1387 r. Ścibor, biskup płocki, potwierdził uposażenie kościoła parafialnego w Sieluniu²². Oprócz kanonii płockiej Andrzej posiadał także wikarię wieczystą w katedrze płockiej. Był jednym z wikariuszy płockich, którzy dn. 26 maja 1390 r. zawarli ugodę z mieszczanami z Radziejowa o czynsz należny z tego miasta wikariuszom płockim²³. Dn. 19 sierpnia 1409 r. został wydelegowany przez bpa Jakuba i kapitułę płocką wraz z Piotrem, biskupem dalmatyńskim i sufraganiem płockim, oraz Dadźbogiem, kantorem płockim, do wielkiego mistrza Ulryka von Jungingen²⁴. Delegacja została przyjęta następnego dnia przed grodem Bobrowniki w ziemi dobrzyńskiej i przedstawiła skargę biskupa płockiego, dotyczącą nieprawości i szkód, jakie Krzyżacy wyrządzili w dobrach kościoła płockiego²⁵. Andrzej zmarł przed 17 sierpnia 1411 r.²⁶.

4 Andrzej pojawił się w źródłach dwukrotnie. Po raz pierwszy dn. 3 lipca 1421 r. w skardze złożonej przez biskupa płockiego Jakuba i piętnastu wikariuszy do papieża w sprawie usunięcia przez dziekana Borzywoja tychże wikariuszy siłą z katedry i domów oraz pozbawienia ich dochodów²⁷. Ponownie jako wikariusz płocki został potwierdzony w dokumencie Geminianusa de Prato sędziego i audytora papieskiego wyznaczonego do rozstrzygnięcia powstałego wówczas sporu²⁸. Dokument ten został wystawiony w Rzymie dn. 17 listopada 1421 r. i jest w nim mowa o skardze biskupa Jakuba oraz wymienionych imiennie jedenastu wikariuszy przeciwko prepozytowi Sasinowi, dziekanowi Borzywojowi i archidiakonowi płockiemu Stanisławowi Pawłowskiemu. Więcej nie występuje.

5 Bartłomiej s. Stefana z Wyszogrodu był mieszczaninem. Po raz pierwszy pojawił się w dokumencie z dn. 3 lipca 1421 r., skardze biskupa Jakuba i wikariuszy płockich na dziekana Borzywoja adresowanej do Rzymu²⁹. Natomiast 23 marca 1427 r. Bar-

²¹ ADP perg. nr 78.

²² Zbiór dokumentów XIV—XV w., bez numeru.

²³ ADP perg nr 105; Zob. *Bull. Pol.* t. 3 nr 1316.

²⁴ *Lites*, t. 2 s. 224.

²⁵ Tamże, s. 225.

²⁶ *Bull. Pol.*, t. 3 nr 1316. (błędnie). Por. TR 8496, bez strony. Zob. A. Radziwiński, rec. *Bull. Pol.*, t. 1—3, w: „*Kwartalnik Historyczny*” (w druku).

²⁷ ADP perg nr 180. Na temat sporu zob. J. Kłoczowski, *Biskup Jakub z Korzkwi i próba restauracji Kościoła Płockiego*, w: „*Studia Płockie*” t. 3: 1975 s. 109—110.

²⁸ ADP perg nr 181.

²⁹ Tamże, perg nr 180.

łomie był świadkiem dokumentu Wojciecha z Zagroby, kanonika plockiego i prokuratora kapituły, w sporze z prepozytem Sasinem o dobra kapituły plockiej³⁰. Dnia 17 lutego 1438 r. należał nadal do kolegium wikariuszy katedry plockiej. Tego dnia wymieniony został w dokumencie, w którym Stanisław biskup plocki nadał wikariuszom wieczystym dziesięciny w zamian za wsie Ciszewo, Ostrów i Białobrzeże, które włączył do dóbr stołowych kapituły plockiej³¹. Po raz ostatni jako wikariusz plocki pojawił się na posiedzeniu kapituły katedralnej plockiej w dniu 27 stycznia 1439 r.³² Dalsza jego działalność w katedrze to objęcie urzędu notariusza kapitulnego i konsystorza plockiego. Po raz pierwszy z takim tytułem wystąpił dn. 15 maja 1441 r. na posiedzeniu kapituły plockiej³³. Ponownie, jako notariusz kapituły i konsystorza plockiego, wziął udział w posiedzeniach kapituły dn. 27 listopada 1442 r.³⁴ oraz 5 października 1444 r.³⁵ Urząd notariusza kapituły plockiej utracił między 5 a 14 października 1444 r., bowiem na zapisce z posiedzenia kapituły w owym dniu został nazwany byłym notariuszem kapituły i plebanem w Kamionie (wieś parafialna w okolicach Wyszogrodu). Przekazał wówczas księgę z przepisami prawa, którą wcześniej przechowywał Stefan z Koldrębia, poprzedni notariusz kapituły³⁶. Według T. Żebrowskiego, Bartłomiej mógł być autorem licznych notatek o charakterze kronikarskim, które znajdowały się na aktach kapituły plockiej i na innych rękopiśmiach³⁷.

6 Dominik z Jeżewa h. Bolesta. Pisał się z Jeżewa, wsi parafialnej w powiecie sierpeckim, siedlisku rodu Boleszciców³⁸. Po raz pierwszy wystąpił w skardze Jakuba biskupa plockiego na dziekana Borzywoja z dn. 3 lipca 1421 r., jako jeden z 15 wikariuszy katedry plockiej, którzy zostali przez tego ostatniego siłą usunięci z katedry i domów oraz pozbawieni dochodów³⁹. Jeszcze dn. 17 listopada t.r. wystąpił jako wikariusz plocki⁴⁰. Między tą datą a

³⁰ Tamże, perg nr 196.

³¹ Tamże, perg nr 238.

³² Rkp. Mąk. 1437—45 nr 21.

³³ Tamże, nr 58.

³⁴ Tamże, nr 128.

³⁵ Tamże, nr 221.

³⁶ Tamże, nr 221, 226. Na temat plebana w Kamionie por. J. Nowacki, *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. 2, Poznań 1964 s. 510. Według J. Nowackiego pierwsza wzmianka źródłowa o tym plebanie pochodzi dopiero z 1512 r.

³⁷ T. Żebrowski, *Stolica książąt mazowieckich i plockich*, w: *Dzieje Płocka*, Płock 1973 s. 100.

³⁸ MPR nr 5 s. 380—388; *Słownik hist. geogr. woj. plockiego*, s. 110.

³⁹ ADP perg nr 180.

⁴⁰ Tamże, nr 181; Zob. J. Kłoczowski, *Biskup Jakub z Korzkwi*, s. 110, przypis 43.

23 marca 1427 r. Dominik objął funkcję wicedziekana kolegium wikariuszy plockich⁴¹. Miał z tego tytułu nadzór nad wikariuszami i niższym duchowieństwem katedry plockiej. Początkowo dziekan mianował sam swego zastępcę, później wybierała go kapituła⁴². Ostatni raz jako wicediekan i wikariusz katedry plockiej jest wymieniony w dokumencie z 4 marca 1429 r.⁴³ Pismo zawierało decyzję bpa Marka, administratora diecezji plockiej, by dwaj duchowni diecezjalni, Michał i Wojciech s. Stanisława z Białobrzeży, zrzekli się czynszów i innych dochodów ze wsi Białobrzeże na rzecz wikariuszy plockich⁴⁴. Dominik wkrótce potem został przyjęty do kapituły plockiej. Po raz pierwszy z tytułem kanonika plockiego świadczył na dwóch dokumentach Stanisława biskupa plockiego z dn. 10 września 1435 r.⁴⁵ Ostatni raz jako kanonik plocki wziął udział w posiedzeniu kapituły dn. 5 lutego 1449 r., kiedy to został wyznaczony wraz z prałatami: archidiaconem plockim Ściborem i kustoszem Janem do otaksowania beneficjów prałatów, kanoników i kleru diecezji plockiej⁴⁶. Tego dnia był także świadkiem na dokumencie erekcyjnym biskupa plockiego Pawła dla kolegiaty w Pułtusku⁴⁷.

7 Dzierśław s. Wiszona ze Smarzewa. Pochodził prawdopodobnie ze Smarzewa, wsi położonej w powiecie bielskim w parafii Zagroba⁴⁸. Z tytułem wikariusza katedry plockiej świadczył dwukrotnie na dokumentach Ścibora biskupa plockiego. Dn. 5 lutego 1383 r. wystąpił wśród 12 wikariuszy katedry plockiej na dokumencie wspomnianego biskupa, który przysądził tymże wikariuszom dziesięcinę z Jeżewa⁴⁹. Był on jednym z dziewięciu wikariuszy plockich, na których prośbę bp Ścibor w dn. 13 września 1388 r. określił dochody kolegium wikariuszy⁵⁰. Między 13 września 1388 a 26 maja 1390 r. Dzierśław objął wicekustodię. Z takim bowiem tytułem wymieniony został w dokumencie dotyczą-

⁴¹ ADP perg nr 181, 196. Urząd ten formalnie wprowadzono dopiero na posiedzeniu kapituły generalnej plockiej dn. 4 lutego 1443 r. Rkp. Mąk. 1437—45 nr 142. Por. W. Góralski, *Kapituła katedralna w Płocku XII—XIV w.*, Płock 1979 s. 79. Sądzę, iż postanowienie to sankcjonuje prawnie zaistniały znacznie wcześniej stan faktyczny.

⁴² W. Góralski, *Kapituła*, s. 79.

⁴³ ADP perg nr 200.

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ Zbiór dokumentów XIV—XV w., bez numeru.

⁴⁶ ACCP nr 378.

⁴⁷ *Mat. do dziej. kol. pułt.*, nr 1 s. 311—317.

⁴⁸ *Atlas historyczny Polski. Mazowsze w II poł. XVI w.*, red. W. Pałuckiego, cz. II Warszawa 1973 s. 218.

⁴⁹ ADP perg nr 86.

⁵⁰ KDK Maz nr 114.

cym ugody wikariuszy plockich z mieszczanami z Radziejowa o czynsz z tego miasta należny wikariuszom plockim⁵¹.

8 Dzierżek z Zagroby, wsi parafialnej w powiecie bielskim⁵². Był zapewne bliskim krewnym Włodka s. Michała z Zagroby, wikariusza wieczystego, następnie zaś kanonika kapituły plockiej. Wymieniony tylko raz jako wikariusz katedry plockiej, w dokumencie Scibora, biskupa plockiego, z dn. 5 lutego 1383 r., przyznającym wikariuszom plockim dziesięcinę z Jezewa⁵³.

9 Erazm, jako wicekustosz katedry plockiej wystąpił tylko raz dn. 2 grudnia 1420 r.⁵⁴

10 Jakub I był wicekustoszem i kanonikiem plockim, który świadczył na dwóch dokumentach Tomasza, biskupa plockiego, z dn. 12 grudnia 1289 r. i 6 maja 1294 r.⁵⁵

11 Jakub II jako wikariusz plocki wymieniony jest w dokumencie, który był instrumentem notarialnym spisany przez Mikołaja s. Henryka, notariusza publicznego, dn. 29 grudnia 1346 r. Pismo widymowało dokument Wenera, biskupa chełmińskiego, z 1289 r. — dotyczący ugody z Tomaszem, biskupem plockim, w sprawie jurysdykcji w ziemi chełmińskiej⁵⁶.

12 Jakub „Cencala” jako wikariusz katedry plockiej świadczył tylko raz w dniu 5 lutego 1383 r. na dokumencie biskupa plockiego Scibora, który przysądził wikariuszom plockim dziesięcinę z Jezewa⁵⁷. Z dużym prawdopodobieństwem można go identyfikować z Jakubem, wikariuszem plockim. Ten ostatni był świadkiem dokumentu bp Jakuba z dn. 9 czerwca 1401 r. potwierdzającego, na prośbę tamtejszego rektora Jakuba, uposażenie kościoła parafialnego w Chomsku⁵⁸.

13 Jakub s. Jana z Brześcia był mieszczaninem. Po raz pierwszy został wspomniany jako kleryk wrocławski i notariusz publiczny w dokumencie z dn. 28 lipca 1403 r. dotyczącym nadania wikarii w katedrze gnieźnieńskiej Markowi z Grotkowa⁵⁹. Jakub zapisał się w roku 1413 na uniwersytet w Krakowie⁶⁰. Ponownie jako notariusz publiczny został wspomniany w dokumencie Miko-

⁵¹ Tamże; ADP perg nr 105.

⁵² *Atlas historyczny Polski. Mazowsze, cz. II* s. 238.

⁵³ ADP perg nr 86.

⁵⁴ Kod. Norb. Rkp. Mąk. s. 137—138.

⁵⁵ NKDMaz nr 82a, 96.

⁵⁶ Tamże, nr 277.

⁵⁷ ADP perg nr 86.

⁵⁸ Zbiór dokumentów XIV—XV w., bez numeru.

⁵⁹ KDW t. 7 nr 474.

⁶⁰ *Album studiosorum*, t. 1 s. 34.

łaja Strzeszkowica, kustosza i wikariusza generalnego oraz oficjała gnieźnieńskiego. Dokument wystawiony między 3 a 21 lutego 1416 r. rozstrzygał odwołanie mieszczan plockich od wyroku wydanego przez Mrocza Nagórkę, kanonika i oficjała plockiego, w ich procesie ze Stanisławem, altarystą Wszystkich Świętych w katedrze gnieźnieńskiej⁶¹. Właśnie Jakub był tym, który spisał dokument wystawiony wcześniej w tej samej sprawie.

Jakub był też notariuszem konsystorza gnieźnieńskiego, świadczącym dn. 20 grudnia 1414 r. na dokumencie wspomnianego już Mikołaja Strzeszkowica, tym razem jako kanonika i oficjała gnieźnieńskiego⁶². Zapewne to on został wspomniany, a raczej sam spisał notatkę znajdującą się na wyklejce trzynastowiecznego kodeksu włoskiego z 1416 r.⁶³ Począwszy od dn. 3 stycznia 1418 r. Jakub starał się bezskutecznie o uzyskanie kościoła parafialnego w Zagorowie, tocząc równocześnie (zapewne w tej sprawie) spór z klasztorem cystersów Łądzie⁶⁴. Dnia 29 stycznia 1420 r. uzyskał prowizję na wikarię wieczystą w katedrze plockiej, na miejsce Tyczy s. Mściława z Krajowa, który równocześnie otrzymał prowizję na kanonię plocką⁶⁵. Jakub wszedł rzeczywiście w posiadanie tej wikarii, bowiem dn. 6 listopada 1422 r. płacił z niej annaty. Wikaria przynosiła dochód roczny w wysokości 7 grzywien⁶⁶. W wyniku sporu, jaki rozpoczął się między nim a Tyczą o tę wikarię, Jakub ostatecznie z niej zrezygnował. Po jego rezygnacji, wikaria została przekazana Tomaszowi z Trębek⁶⁷. W dniu 6 lipca 1425 r. Jakub, jako notariusz publiczny, spisał dokument Zygfyryda opata w Łądzie, który ustanowił Leonarda komendantem kościoła parafialnego w Ostrowie⁶⁸.

14 Jakub s. Mikołaja z Płocka był mieszczaninem. Pierwszy raz wymieniony został w dokumencie dn. 26 maja 1390 r. jako jeden z wikariuszy plockich, którzy zawarli ugodę o czynsz z mieszczanami

⁶¹ *Zb. dok. i list.*, nr 90.

⁶² KDW t. 7 nr 741.

⁶³ A. Vetulani, *Sredniowieczne rękopisy plockiej biblioteki katedralnej*, „Roczniki Biblioteczne” t. 7: 1963 s. 413, treść notatki jest następująca: „In nomine domini amen. Sub anno nativitatis eiusdem MCCCCXVI ego Johannes quondam Jacobi”.

⁶⁴ RG t. 4, kol. 1523; Zob. regestr dokumentu z dn. 30 kwietnia 1423 r. (tamże, kol. 2726), gdzie jest wiadomość, iż nie uzyskał promocji na kościół w Zagorowie. Spór wynikał z tego, iż miasto to należało do klasztoru w Łądzie. Zob. dokumenty z 19 listopada 1407 r. (KDW t. 5 nr 117), 3 czerwca 1418 r. (tamże, nr 280), 9 maja 1427 r. (tamże, nr 467).

⁶⁵ TR 8471 s. 141.

⁶⁶ TR t. 39 s. 41.

⁶⁷ TR 8481 s. 64.

⁶⁸ KDW t. 5 nr 415.

nami z Radziejowa⁶⁹. W dokumencie z dn. 15 listopada 1404 r. papież Innocenty VII zastrzegł Jakubowi nadanie beneficjów, które nie przynoszą dochodów wyższych niż 18 grzywien rocznie i stanowią część nadań biskupa plockiego oraz proboszcza kościoła św. Marii Magdaleny w Płocku⁷⁰. Ponadto, w osobnym dokumencie, wystawionym w tym samym dniu papież polecił, aby w przypadku zaistnienia wakansu, wprowadzić Jakuba w posiadanie tychże beneficjów⁷¹. W dniu 20 września 1405 r. Jakub, biskup plocki, na prośbę Jakuba oraz Pawła z Mazewa i Piotra s. Maćka, wikariuszy plockich, powtórzył i potwierdził swój dokument z dnia 30 września 1402 r., dotyczący ustanowienia czterech nowych mansjonarii w katedrze plockiej⁷². Nasz wikariusz Jakub posiadał także altarię św. Andrzeja w kolegiacie łączyckiej, o czym wiadomo z supliki Stanisława s. Chebdy z Niewiesza, skierowanej do papieża Marcina V w dniu 11 grudnia 1417 r.⁷³ Jakub zmarł przed 11 grudnia 1417 r.⁷⁴

15 Jakub s. Gotarda z Płocka był mieszczaninem. Pierwsza wiadomość o Jakubie pochodzi z 1411 r., kiedy zapisał się na uniwersytet w Krakowie⁷⁵. Jako wikariusz plocki wymieniony po raz pierwszy w dokumencie Stanisława, biskupa plockiego, w dniu 17 lutego 1438 r.⁷⁶ Natomiast dn. 27 stycznia 1439 r. m. in. w obecności naszego Jakuba, Maciej s. Mikołaja z Otoczni, kleryk plocki i pełnomocnik Mikołaja Dołęgi z Łęgu, przyjął w imieniu tego ostatniego kanię plocką wakującą po śmierci niejakiego Macieja⁷⁷.

16 Jakub s. Wawrzyńca z Płocka zwany „Bubo” był mieszczaninem. W 1431 r. zapisał się na uniwersytet w Krakowie⁷⁸. Dn. 29 marca 1436 r. zwrócił się z supliką o nadanie wikarii wieczystej w katedrze plockiej, wakującej po rezygnacji Mikołaja z Drobnina⁷⁹. Między 29 marca 1436 a 17 lutego 1438 r. Jakub objął faktycznie wikarię plocką⁸⁰. W tym ostatnim dokumencie wystawionym przez biskupa plockiego Stanisława został wymieniony po raz pierwszy jako wikariusz katedry plockiej. Po raz ostatni nato-

⁶⁹ ADP perg nr 105.

⁷⁰ Bull. Pol., t. 3 nr 988.

⁷¹ Tamże, nr 989.

⁷² Zb. dok. i list., nr 65.

⁷³ RG t. 4 kol. 3393.

⁷⁴ Tamże.

⁷⁵ Album studiosorum, t. 1 s. 29.

⁷⁶ ADP perg nr 238.

⁷⁷ Rkp. Mąk. 1437—45 nr 21.

⁷⁸ Album studiosorum, t. 1 s. 77

⁷⁹ TR 8483 s. 55.

⁸⁰ Tamże; ADP perg nr 238.

miast wziął udział w posiedzeniu kapituły plockiej w dniu 15 maja 1441 r.⁸¹

17 Jakub s. Franciszka z Płocka był mieszczaninem. W 1418 r. rozpoczął studia na uniwersytecie w Krakowie⁸². W katedrze plockiej uzyskał najpierw wikarię wieczystą. Po raz pierwszy z takim tytułem świadczył on na dokumencie z dn. 3 listopada 1434 r. wystawionym przez Borzysława, opata klasztoru św. Wojciecha w Płocku⁸³. Ponownie jako wikariusz wystąpił w dokumencie z dn. 17 lutego 1438 r. w gronie 14 wikariuszy plockich, którym bp Stanisław udzielił przywileju⁸⁴. W dniu 9 września 1441 r. Paweł, biskup plocki, mianował go kanonikiem gracjalnym uposażonym z mensy biskupiej⁸⁵. W następnych latach uzyskał on kanię prebendalną plocką. Był również plebanem w Swiecieńcu, potem w Daniszewie. Po raz ostatni występuje w źródłach dn. 26 stycznia 1453 r.⁸⁶

18 Jan I był subkustoszem i kanonikiem plockim, świadcząc na dwóch dokumentach Klemensa, biskupa plockiego, z dn. 29 czerwca 1339 r. i 5 kwietnia 1354 r.⁸⁷

19 Jan II wymieniony tylko raz jako wikariusz katedry plockiej dn. 29 grudnia 1346 r., w dokumencie stanowiącym instrument notarialny, spisany przez Mikołaja s. Henryka, notariusza publicznego, w sprawie ugody biskupa plockiego Tomasza z biskupem chełmińskim Wernerem o jurysdykcję w ziemi chełmińskiej⁸⁸. Możliwe, iż Jan II jest identyczny z Janem I.

20 Jan s. Grabi z Łęgu h. Dołęga. Pisał się z Łęgu, wsi parafialnej w powiecie bielskim⁸⁹. Był synem Grabi z Łęgu i Waclawy ze Słonimia oraz jedynym dziedzicem w Łęgu⁹⁰. Jego krewnymi byli: Świętosław s. Świętosława z Łęgu, kanonik plocki i kanclerz poznański — zapewne brat stryjeczny Jana — oraz Mikołaj Dołęga, kanonik plocki i prepozyt kolegiaty św. Michała w Płocku, zapewne jego bratanek⁹¹. Przed 1373 r. Jan objął kościół parafialny w Łęgu. Będąc plebanem, w tym roku wyjechał na studia do Pra-

⁸¹ Rkp. Mąk. 1437—45 nr 58.

⁸² Album studiosorum, t. 1 s. 43.

⁸³ ADP perg nr 218.

⁸⁴ Tamże, nr 238.

⁸⁵ Rkp. Mąk. 1437—45 nr 86.

⁸⁶ AEp. t. 1, k. 69. Pełne dane biograficzne znajdują się w moim studium o duchowieństwie katedralnym plockim, zob. przypis 3.

⁸⁷ NKDMaz. nr 237, 328.

⁸⁸ Tamże, nr 277.

⁸⁹ Słownik hist. geogr. woj. plockiego, s. 175—176.

⁹⁰ Z. Lasocki, Dołęga czy do Łęga, Cieszyn 1932 s. 4—6 i przypis 12.

gi i zapisał się na wydział prawa⁹². Zapewne to on przywiózł z Pragi do Płocka kodeks papierowy, tzw. *Summa Pisana* z końca XIV w., zawierający liczne glosy proveniencyjne z 1400 r., które wskazują, iż kodeks należał do Jana⁹³. Kanonię w kapitule płockiej Jan uzyskał przed 8 września 1388 r. Tego dnia świadczył po raz pierwszy na dokumencie Ścibora biskupa płockiego, który zatwierdził sprzedaż wójtostwa w Proboszczewicach⁹⁴. Dnia 13 września 1388 r., na prośbę Jana jako wicedziekana oraz innych wikariuszy płockich, biskup Ścibor określił ich dochody⁹⁵. Jeszcze w dniu 26 maja 1390 r. wystąpił jako wicedziekan w gronie wikariuszy płockich, wymieniony w dokumencie, w którym wspomniani wikariusze zawarli ugodę z mieszczanami z Radziejowa o czynsz należny im z tego miasta⁹⁶. Wikarię wieczystą i kanonię Jan kumulował jeszcze co najmniej do dn. 24 kwietnia 1400 r. Wskazuje na to dokument papieski, który zawiera ich potwierdzenie dla Jana⁹⁷. Z dokumentu tego wiadomo, iż Jan posiadał wówczas także kościół parafialny św. Katarzyny w Łęgu, dziesięciny we wsiach: Długie, Kuklino, Kieńczewo, należące do mensy biskupiej oraz wsie prestymonialne Trzeboń i Siemiany. Jan był ponadto plebanem kościoła parafialnego w Dzierżeninie⁹⁸. Kanonikiem płockim pozostał co najmniej do dn. 9 września 1422 r. Zmarł między 9 września 1422 a 28 listopada 1430 r.⁹⁹

21 Jan s. Jana z Janikowa h. Rawicz był synem Jana z Goliny i Janikowa, łowczego bydgoskiego¹⁰⁰. Po raz pierwszy pojawił się w dwóch dokumentach Stanisława, biskupa płockiego, z dn. 11 września 1433 r. jako wicedziekan płocki¹⁰¹. Z takim tytułem jest wymieniony również w dokumencie będącym instrumentem notarialnym spisany na polecenie Borzysława, opata benedyktynów płockich, dn. 3 września 1434 r., dotyczącym ugody między

⁹¹ Biogramy obydwu opracowałem w artykule pt. *Dołęgowie w kapitule płockiej w XIV i I poł. XV w.*, „*Studia Płockie*” t. 16 (w druku).

⁹² MHUPR t. 2 s. 87.

⁹³ A. Vetulani, *Sredniowieczne rękopisy*, s. 408–409. Jedna z glos brzmi: „E est liber domini Johannis de Lang plebani, studentis in iure canonico Pragensi”.

⁹⁴ ADP perg nr 99.

⁹⁵ KDKMaz. nr 116.

⁹⁶ ADP perg nr 105.

⁹⁷ Bull. Pol., t. 3 nr 674.

⁹⁸ Zbiór dokumentów XIV–XV w., bez numeru.

⁹⁹ ADP perg nr 183; RG t. 4, kol. 581. Jego pełny biogram zob. przypis 91.

¹⁰⁰ J. Wroniszewski, *Ród Rawiczów*, Toruń 1990 (maszynopis pracy doktorskiej).

¹⁰¹ ADP perg nr 212, 213. Niewykluczone, iż jest on identyczny z jednym z dwóch Janów, wikariuszy płockich, którzy wystąpili na dokumencie z dn. 3 lipca 1421 r. ADP perg nr 180.

prepozytem płockim Jakubem Jaszczoldowicem a kapitułą w sprawie dóbr zagarniętych przez prepozyta Sasina¹⁰². Natomiast dn. 17 lutego 1438 r. w dokumencie Stanisława, biskupa płockiego, Jan został wymieniony wśród 14 wikariuszy katedry płockiej, jednak już bez tytułu wicedziekana¹⁰³.

22 Jan z Wojen h. Pierzchała¹⁰⁴ pisał się z Wojen, wsi w powiecie zakroczymskim¹⁰⁵. Wymieniony został tylko raz jako wikariusz katedry płockiej w dokumencie Stanisława, biskupa płockiego, z dn. 15 grudnia 1433 r., przysądzającym wikariuszowi kościoła płockiego dziesięciny ze wsi Żegocin i Żegocińska Wola¹⁰⁶. Jan był jednym z arbitrów w tej sprawie.

23 Jan z Krakowa był mieszczaninem. Wystąpił tylko raz jako wikariusz katedry płockiej, biorąc udział w dniu 15 maja 1441 r. w posiedzeniu zwyczajnym kapituły płockiej¹⁰⁷.

24 Jan Zielonka, jako wikariusz katedry płockiej wziął udział w posiedzeniu kapituły płockiej w dniu 8 grudnia 1450 r. Tego dnia w jego domu w Płocku ogłoszono zawieszenie dystrybucji dochodów na rzecz członków kapituły płockiej z powodu „auram malam” (zapewne chodzi o zarazę) od dn. 13 grudnia do 25 grudnia t.r., lub jeśli taki stan będzie trwał dalej, aż do 2 lutego następnego roku¹⁰⁸. Jan świadczył ponownie na dokumencie Ścibora, archidiacona płockiego, który w dniu 19 lutego 1456 r. przyznał kolegium wikariuszy płockich dziesięciny w Bębnowie¹⁰⁹.

25 Janusz s. Łemka z Warszawy był mieszczaninem. Po raz pierwszy jako wikariusz katedry płockiej został wymieniony 5 lutego 1388 r. w dokumencie Ścibora, biskupa płockiego, który przysądził dziesięciny z Jezewa kolegium wikariuszy płockich¹¹⁰. Natomiast dn. 13 września 1388 r. znalazł się w grupie dziewięciu wikariuszy, na prośbę których bp Ścibor oznaczył ich dochody¹¹¹. Możliwa jest jego identyfikacja z Janem, wikariuszem płockim, świadczącym na dokumencie Dobrosława, prepozyta klasztoru Marii Magdaleny poza murami Płocka, który w 1387 r. sprzedał wójt-

¹⁰² Tamże, nr 218.

¹⁰³ Tamże, nr 238.

¹⁰⁴ W drugiej połowie XV w. i w początkach XVI w. wieś zamieszkiwali przedstawiciele tego rodu. MZH nr 205, 393, 672, 777, 963, 964.

¹⁰⁵ *Atlas historyczny Polski. Mazowsze*, cz. II s. 233.

¹⁰⁶ ADP perg nr 215.

¹⁰⁷ Rkp. Mąk. 1437–45 nr 58.

¹⁰⁸ ACCP nr 384.

¹⁰⁹ ADP perg nr 291.

¹¹⁰ ADP perg nr 86.

¹¹¹ KDKMaz. nr 114.

tostwo we wsi klasztornej Czepielewo¹¹². Po raz ostatni Janusz wystąpił dn. 26 maja 1390 r., kiedy to był jednym z wikariuszy plockich, którzy zawarli ugodę z mieszczanami z Radziejowa o czynsz należny im z tego miasta¹¹³.

26 Maciej „Sucorca” jako wikariusz katedry plockiej wystąpił tylko raz, wymieniony w dokumencie Ścibora, biskupa plockiego, z dn. 5 lutego 1383 r. w sprawie dziesięcin z Jeżewa, przysądzonych kolegium wikariuszy¹¹⁴.

27 Maciej s. Andrzeja ze Zgliczyna h. Pobóg¹¹⁵ pisał się ze Zgliczyna, wsi parafialnej w powiecie szreńskim. Urodził się ok. 1362 r., bowiem jak zapisano w protokole zeznań Macieja na procesie polsko-krzyżackim w 1422 r., miał wówczas ok. 60 lat¹¹⁶. Był zapewne bratem Abrahama, z którym został wymieniony w przywileju księcia Siemowita w 1382 r. W dokumencie tym wspomniany książę nadał Abrahamowi i Maciejowi ze Zgliczyna prawo chełmińskie na wsie Zgliczyn i Błonino-Gule¹¹⁷. Krewnym Macieja był także Abraham s. Racibora ze Zgliczyna, który w dniu 7 maja 1433 r. otrzymał prowizję na wikarię plocką¹¹⁸. Maciej rozpoczął działalność kościelną przed 6 stycznia 1405 r. Z tego dnia pochodzi bowiem dokument papieża Innocentego VII, polecający wprowadzić Macieja, rektora kościoła parafialnego w Imielnicy, w posiadanie wikarii wieczystej kościoła plockiego, którą tenże otrzymał z rąk dziekana plockiego Stanisława Jaszczoldowica po śmierci Piotra s. Nala, wikariusza plockiego¹¹⁹. Dnia 2 lipca 1415 r. Maciej był ponadto kanonikiem kolegiaty św. Michała w Płocku¹²⁰. Z tytułem kanonika plockiego został wymieniony po raz pierwszy w zapisce z dn. 12 stycznia 1417 r.¹²¹ Między 28 sierpnia 1419 a 2 stycznia 1420 r. Maciej objął kantorię plocką¹²². Kantorem pozostał co najmniej do dn. 9 września 1438 r.¹²³ Zmarł między tą datą a 27 stycznia 1439 r.¹²⁴

¹¹² ADP perg nr 98 (dokument bez daty dziennej).

¹¹³ Tamże, nr 105.

¹¹⁴ Tamże, nr 86.

¹¹⁵ *Wywody szlachectwa w Polsce XIV—XVII w.*, wyd. W. Semkowicz, RTH, t. 3: 1911—1912, nr 155 s. 55.

¹¹⁶ *Lites*, t. 2 s. 214.

¹¹⁷ *Słownik hist. geogr. woj. plockiego*, s. 15.

¹¹⁸ Zob. jego biogram.

¹¹⁹ *Bull. Pol.*, t. 3 nr 999.

¹²⁰ *Księga ziemska płońska*, wyd. M. Handelsmann, Warszawa 1930 nr 2474.

¹²¹ *Tamże*, nr 2737.

¹²² Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz Berlin—Dahlem, Ordensbriefarchiv, nr 3018; TR 8471 s. 135.

¹²³ Rkp. Mąk. 1437—45 nr 11.

¹²⁴ *Tamże*, nr 21.

28 Marcin s. Mikołaja z Warki zwany Kulesza był mieszczaninem. Przed 1428 r. objął kościół parafialny w Babicach w diecezji poznańskiej¹²⁵. Jak wynika z dokumentu z dn. 5 maja 1429 r. starał się, bez powodzenia, o kościół parafialny w Konarach¹²⁶. Między 5 maja 1429 a 22 sierpnia 1431 r. Marcin uzyskał wikarię w kościele plockim¹²⁷. W tym ostatnim dokumencie został wymieniony po raz pierwszy jako wikariusz wieczysty plocki, który płacił annaty w imieniu Stanisława s. Dzierśława z Żelawina za kanonikę plocką oraz kościół parafialny w Królewie¹²⁸. Jak wynika z dokumentu z dn. 8 czerwca 1433 r., Marcin uzyskał tę wikarię dzięki zrzeczeniu się jej przez Reclawa s. Niedziałka, księdza diecezji plockiej, za określoną sumę pieniędzy¹²⁹. Nie występuje on więcej jako wikariusz katedry plockiej, natomiast w 1446 r. był nadal plebanem w Babicach¹³⁰.

29 Marcin wystąpił tylko raz jako wicekustosz katedry plockiej, wymieniony w dokumencie Jana, dziekana kolegiaty św. Jana w Warszawie, z dn. 2 września 1429 r. Został wówczas wezwany pod sąd do Warszawy w sprawie dóbr wikariuszy plockich¹³¹. Jak wynika z dokumentu, dn. 17 stycznia 1432 r. posiadał on także kościół parafialny w Raciążu w diecezji plockiej, który po jego śmierci, z nadania Borzysława, dziekana plockiego, uzyskał Jakub s. Wojciecha z Kondrajca¹³². Równocześnie z innego dokumentu datowanego 11 września 1432 r. wynika, iż wikarię wieczystą po śmierci Marcina, dziekana plocki Borzysław nadał Pawłowi s. Abrahama z Miszewa h. Lubicz¹³³. Marcin zmarł między 2 września 1429 a 17 stycznia 1432 r.¹³⁴

30 Michał jako wikariusz katedry plockiej został potwierdzony w źródłach dwukrotnie. Po raz pierwszy w dokumencie Ścibora biskupa plockiego z 5 lutego 1383 r., który to dokument przysądził dziesięcinę z Jeżewa wikariuszom plockim¹³⁵. Natomiast dn. 26 maja 1390 r. Michał brał udział w ugodzie zawartej między wi-

¹²⁵ J. Nowacki, *Dzieje*, t. 2 s. 521. Uzyskał ten kościół po Andrzejku wikariuszu katedry poznańskiej. Zdaniem J. Nowackiego Marcin był plebanem w Babicach jeszcze w 1446 r.

¹²⁶ RG t. 4 kol. 3396.

¹²⁷ *Tamże*; TR t. 39 s. 189.

¹²⁸ TR t. 39 s. 189.

¹²⁹ TR 8483 s. 29.

¹³⁰ Zob. przypis 125.

¹³¹ ADP perg nr 202.

¹³² TR 8483 s. 12.

¹³³ *Tamże*, s. 21.

¹³⁴ ADP perg nr 202; TR 8483 s. 12.

¹³⁵ ADP perg nr 86.

kariuszami plockimi a mieszczanami z Radziejowa o czynsz należny wikariuszom z tego miasta¹³⁶.

31 Mikołaj wystąpił tylko raz jako wikariusz katedry plockiej; został wymieniony w instrumencie notarialnym spisany dn. 29 listopada 1338 r. przez Teodoryka s. Klemensa z Sochaczewa, notariusza publicznego. W piśmie stwierdzano, że Mikołaj, prepozyt kolegiaty św. Krzyża w Opolu, wysłannik sędziów wyznaczonych przez papieża do rozstrzygnięcia skargi Kazimierza króla polskiego na Zakon Krzyżacki, nie mógł ogłosić pozwu w katedrze plockiej, gdyż nie został dopuszczony na teren zamku¹³⁷.

32 Mikołaj „Mamka” dn. 5 lutego 1383 r. wystąpił jako wikariusz plocki, określony tak w dokumencie biskupa plockiego Ścibora¹³⁸. Był ponadto jednym z dziewięciu wikariuszy plockich, na prośbę których tenże biskup dn. 13 września 1388 r. oznaczył dochody kolegium wikariuszy plockich¹³⁹. Dnia 26 maja 1390 r. wraz z innymi wikariuszami plockimi zawarł ugodę o czynsz z Radziejowa z mieszkańcami tego miasta¹⁴⁰. Możliwe, że jest on identyczny z Mikołajem, wikariuszem plockim, świadczącym na dokumencie z dn. 18 czerwca 1398 r. Stanisława Jaszczoldowica oficjała plockiego, który potwierdził wyrok Jana Włodkowica, kanonika i oficjała plockiego, w sprawie sporu między Świętosławem, plebanem w Wieliszewie, i Marcinem, plebanem w Chotomowie¹⁴¹.

33 Mikołaj (pleban św. Bartłomieja w Płocku) po raz pierwszy jako wikariusz plocki i pleban św. Bartłomieja w Płocku został wymieniony w dokumencie Ścibora, biskupa plockiego, z dn. 13 września 1388 r.¹⁴² Natomiast dn. 26 maja 1390 r. był jednym z wikariuszy plockich, którzy zawarli ugodę z mieszkańcami Radziejowa w sprawie czynszu¹⁴³.

34 Mikołaj h. Lubicz, będąc wikariuszem plockim, dwukrotnie wystąpił w dokumentach dotyczących sporu, jaki toczył biskup Jakub i wikariusze wieczyści katedry z dziekanem Borzywojem o okupację dóbr wikariuszy plockich¹⁴⁴. Dn. 3 lipca 1421 r. Mikołaj został wymieniony wśród 15 wikariuszy w skardze biskupa Jakuba na dziekana Borzywoja do papieża. Ponownie dn.

17 listopada 1421 r. wymienił go dokument wystawiony przez audytora papieskiego Geminianusa de Prato, który został wyznaczony do rozpatrzenia wspomnianej wyżej skargi.

35 Mikołaj s. Jana z Secemina pochodził najprawdopodobniej z Małopolski. Jego bratem był Stanisław s. Jana z Secemina, który dn. 11 grudnia 1425 r. płacił annaty z kościoła parafialnego w Czerwińsku¹⁴⁵. Jak wskazuje dokument z dn. 7 maja 1418 r. Mikołaj toczył spór — nie wiadomo czy zakończony powodzeniem — z Mikołajem s. Jakuba z Czernic o kościół parafialny w Przybyszewie¹⁴⁶. Przed 17 września 1425 r. toczył on spór z Wawrzyńcem z Sokolnik o probostwo w Kocierzewie w diecezji plockiej, wakujące po śmierci Bogusława. Z tego dnia pochodzi bowiem dokument wspominający o sporze oraz o śmierci kontrkandydata do parafii w Kocierzewie — Wawrzyńca, dzięki czemu Mikołaj został zatwierdzony na to beneficjum¹⁴⁷. Tam również Mikołaj został nazwany po raz pierwszy wikariuszem katedry plockiej. Natomiast dn. 18 grudnia 1425 r. płacił on annaty z kościoła w Kocierzewie¹⁴⁸. Mikołaj starał się także — chyba bezskutecznie — o uzyskanie probostwa w Czerwińsku, wakującego po śmierci Świętosława. Wskazuje na to dokument z dn. 28 października 1425 r.¹⁴⁹ W formule „non obstantibus” został nazwany ponownie wikariuszem katedry plockiej. Dn. 13 listopada 1425 r. Mikołaj otrzymał prowizję na kanonię i prebendę plocką wakującą po śmierci Dzierzława¹⁵⁰. Nie wszedł chyba w jej posiadanie, bowiem w dwóch dokumentach biskupa Stanisława z dn. 11 września 1433 r. nazwany został wikariuszem plockim¹⁵¹.

36 Mikołaj z Brek h. Dołęga pochodził z Brek, wsi położonej w parafii Łęg Kościelny¹⁵². Jako wikariusz katedry plockiej świadczył on na dwóch dokumentach biskupa Stanisława wystawionych dn. 11 września 1433 r.¹⁵³

37 Mikołaj z Drobnina pisał się z Drobnina w powiecie bielskim¹⁵⁴. Możliwe, iż był tam plebanem. Był zapewne bliskim krewnym

¹⁴⁵ TR t. 39 s. 77.

¹⁴⁶ RG t. 4 kol. 2923—4.

¹⁴⁷ TR 8481 s. 102.

¹⁴⁸ RG t. 4 kol. 2924. Jednak jeszcze w następnych latach toczył spór o ten kościół, na co wskazuje np. dokument z 24 czerwca 1428 r., RG t. 4 kol. 2924.

¹⁴⁹ RG t. 4 kol. 2924.

¹⁵⁰ TR 8471 s. 327.

¹⁵¹ ADP perg nr 212, 213.

¹⁵² *Atlas historyczny Polski. Mazowsze, cz. II* s. 151; Z. Lasocki, *Dołęga*, s. 5 i 20.

¹⁵³ ADP perg nr 212, 213.

¹⁵⁴ *Atlas historyczny Polski. Mazowsze, cz. II* s. 162.

¹³⁶ Tamże, nr 105.

¹³⁷ *Zb. dok. i list.*, nr 24.

¹³⁸ ADP perg nr 86.

¹³⁹ KDKMaz. nr 114.

¹⁴⁰ ADP perg nr 105.

¹⁴¹ Zbiór dokumentów XIV—XV w., bez numeru.

¹⁴² KDKMaz. nr 114.

¹⁴³ *Zb. dok. i list.*, nr 63.

¹⁴⁴ ADP perg nr 180, 181.

Mikołaja s. Sasina z Drobnina, kanonika plockiego zmarłego przed 7 maja 1433 r.¹⁵⁵ Wikarię plocką objął przed dn. 29 marca 1436 r. Z tego dnia pochodzi bowiem suplika skierowana do papieża Eugeniusza IV, w której Jakub s. Wawrzyńca zw. Bubo prosił o wikarię wieczystą plocką, wakującą po rezygnacji Mikołaja¹⁵⁶. Mimo to w następnych latach był nadal wikariuszem plockim, świadcząc na dokumencie biskupa Pawła z dn. 12 września 1452 r.¹⁵⁷ Po raz ostatni wystąpił — tylko jako notariusz publiczny dn. 26 lutego 1462 r.¹⁵⁸

38 Mikołaj z Wrocławia był mieszczaninem. Z tytułem wikariusza plockiego został odnotowany tylko raz, dn. 17 lutego 1438 r. w dokumencie biskupa Stanisława¹⁵⁹.

39 Mikołaj s. Stanisława z Promny h. Szeliga pisał się z Promny, wsi parafialnej w powiecie grójeckim. W 1433 r. zapisał się na uniwersytet w Krakowie¹⁶⁰. W 1438 r. uzyskał tytuł bakałarza sztuk, zaś w 1444 r. stopień magistra¹⁶¹. Przed dn. 21 kwietnia 1436 r. Mikołaj objął wikarię w kościele plockim¹⁶². Będąc wikariuszem katedry piastował także funkcję kaznodziei, występując z obydwoma tytułami dn. 30 kwietnia 1451 r.¹⁶³ Wikariuszem pozostał co najmniej do dn. 19 lutego 1456 r.¹⁶⁴ Natomiast przed dn. 12 września 1469 r. Mikołaj otrzymał kanonię w kapitule plockiej¹⁶⁵. Kanonikiem pozostał co najmniej do dn. 3 lutego 1473 r., kiedy to ostatni raz świadczył na dokumencie Kazimierza, biskupa plockiego, erygującego kościół parafialny w Radzyminie¹⁶⁶.

40 Paweł s. Wisława z Nasierowa zwany „Byotrka” pisał się z Nasierowa, wsi w powiecie ciechanowskim w parafii Ciemnowo Kościelne. Jego bratem był Piotr s. Wisława z Nasierowa, pleban w Wyszkowie, natomiast bliskimi krewnymi (braćmi stry-

¹⁵⁵ Jego biogram opracowałem w studium o kapitule plockiej, zob. przypis 3.

¹⁵⁶ TR 8483 s. 55.

¹⁵⁷ Zb. dok. i list., nr 156.

¹⁵⁸ KDKMaz. nr 212.

¹⁵⁹ ADP perg nr 238.

¹⁶⁰ *Album studiosorum*, t. 1 s. 81.

¹⁶¹ *Liber promotionum*, s. 28, 35.

¹⁶² Zb. dok. i list., nr 143.

¹⁶³ ACCP nr 385. Możliwe, iż funkcję kaznodziei uzyskał już wcześniej, po Jakubie s. Paszka z Piotrkowa, który zmarł dn. 22 lutego 1445 r. Jego biogram w moim studium o kapitule plockiej, zob. przypis 3.

¹⁶⁴ ADP perg nr 291.

¹⁶⁵ KDKMaz. nr 222.

¹⁶⁶ Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, Teki Naruszewicza, t. 20 nr 224.

jeznymi?) Stanisław s. Budziwoja z Nasierowa i Paweł s. Bartłomieja z Nasierowa, wikariusze wieczyści plocky¹⁶⁷.

W dniu 31 maja 1394 r. papież Bonifacy IX przyznał Pawłowi rezerwację beneficjum należącego do nadań biskupa plockiego¹⁶⁸. Jak wynika z dokumentu z dn. 31 lipca 1396 r., chodziło o altarie Św. Ducha i Marii Magdaleny¹⁶⁹. Dn. 19 września 1394 r. Siemowit książę mazowiecki zwrócił się z supliką do papieża o nadanie Pawłowi kanoni plockiej¹⁷⁰. Tego samego dnia Paweł zwrócił się do papieża o nadanie mu kościoła parafialnego w Proboszczewicach¹⁷¹. Nie wiadomo, czy objął te beneficja. Po raz pierwszy jako wikariusz kościoła plockiego został wymieniony dn. 14 stycznia 1401 r. w dokumencie prowizji kościoła parafialnego w Białotarsku¹⁷². Nie wiadomo czy rzeczywiście objął ten kościół. Na pewno jednak przed dn. 17 sierpnia 1411 r. plebanem został tam jego krewny, Paweł, s. Bartłomieja z Nasierowa¹⁷³. W następnych latach nie pojawia się w źródłach, zapewne wyjechał na studia. O tym, że je ukończył świadczy tytuł magistra z jakim wystąpił co najmniej w dwóch dokumentach: Bartłomieja Guiscardi, audytora papieskiego, z dn. 25 maja 1425 r. oraz papieża Marcina V, z dn. 1 września 1425 r.¹⁷⁴ Kanonię plocką Paweł objął przed dn. 18 sierpnia 1418 r.¹⁷⁵ W tym okresie uzyskał także kościół parafialny w Radziwiu, z którego zrezygnował między 16 stycznia 1419 a 20 lutego 1420 r. na rzecz kościoła w Pomiechowie¹⁷⁶.

Po kilkuletnim sporze z Jakubem z Morakowa został kanclerzem kapituły plockiej po śmierci Stanisława Dobiesławowica, przed dn. 28 października 1428 r.¹⁷⁷ Zmarł między 22 września 1431 a 17 września 1435 r.¹⁷⁸

41 Paweł s. Wisława z Mazewa h. Grabie¹⁷⁹ pisał się z Mazewa w powiecie wąsowskim¹⁸⁰. W 1401 r. studiował na uniwersytecie

¹⁶⁷ Zob. biogramy Stanisława s. Budziwoja i Pawła s. Bartłomieja z Nasierowa.

¹⁶⁸ *Bull. Pol.*, t. 3 s. 369.

¹⁶⁹ *Tamże*, nr 450.

¹⁷⁰ *Tamże*, nr 399.

¹⁷¹ *Tamże*, nr 400.

¹⁷² *Tamże*, nr 726.

¹⁷³ *Tamże*, nr 1316.

¹⁷⁴ ADP perg nr 188, 190.

¹⁷⁵ TR 8471 s. 59.

¹⁷⁶ *Tamże*, s. 69, 151.

¹⁷⁷ TR 8481 s. 163.

¹⁷⁸ TR t. 39 s. 191; TR 8483 s. 49.

¹⁷⁹ A. Gieysztor, *O pochodzeniu i rozsiedleniu rodu Grabiów*, MH t. 17: 1937 s. 108.

¹⁸⁰ *Atlas historyczny Polski. Mazowsze*, cz. II s. 191.

w Pradze¹⁸¹. Wikarię plocką objął przed dn. 14 lipca 1403 r. Był wówczas świadkiem rozstrzygnięcia sporu o dziesięcinę między Jakubem, biskupem plockim, a Mikołajem, plebanem z Grodzca¹⁸². Ponownie został wymieniony dn. 20 września 1405 r. w dokumencie Jakuba, biskupa plockiego, który wznowił wówczas przywilej oznaczający dochody i powinności wikariuszy katedry plockiej¹⁸³. Wikariuszem plockim pozostał co najmniej do dn. 3 lipca 1421 r.¹⁸⁴ Możliwe, że jest on identyczny z Pawłem bakałarzem i wikariuszem plockim, występującym na dwóch dokumentach z dn. 17 lutego 1438 i 29 stycznia 1439 r.¹⁸⁵

42 Paweł s. Bartłomieja z Nasierowa, pisał się z Nasierowa, wsi położonej w powiecie ciechanowskim w parafii Ciemnowko Kościelne¹⁸⁶. Jego krewnymi byli dwaj bracia: Piotr i Paweł, synowie Wisława z Nasierowa, z których pierwszy był plebanem w Wyszkwowie, drugi zaś kolejno wikariuszem, kanonikiem oraz kanclerzem kapituły plockiej, a także Stanisław s. Budziwoja z Nasierowa (brat stryjeczny?), wikariusz katedry plockiej. Przed dn. 17 sierpnia 1411 r. Paweł jako pleban w Białotarsku objął wikarię w kościele plockim¹⁸⁷. Tego samego dnia otrzymał — jako wikariusz plocki — prowizję na kanonię plocką. W dokumencie zaznaczono, iż nie ma przeszkód, aby Paweł zatrzymał wikarię wieczystą i kościół parafialny w Białotarsku. Zapewne nie wszedł w posiadanie tej kanonii, bowiem dn. 20 listopada 1412 r. wystąpił na posiedzeniu kapituły plockiej dotyczącym powołania pełnomocników biskupa Jakuba i kapituły na zbliżający się proces polsko-krzyżacki, z tytułem wikariusza plockiego i plebana w Białotarsku¹⁸⁸.

43 Paweł s. Zachariasza, wikarię plocką objął przed dn. 23 marca 1427 r. Był wówczas świadkiem na dokumencie Wojciecha z Zagroby, kanonika i prokuratora kapituły plockiej, w sprawie prepozyta Sasina¹⁸⁹. W dniu 11 września 1433 r., jako wikariusz plocki, był świadkiem dwóch dokumentów Stanisława, biskupa plockiego, z dn. 11 września 1433 r.¹⁹⁰ W dniu 17 lutego 1438 r. Paweł wymieniony został w gronie 14 wikariuszy plockich w dokumencie biskupa Stanisława, który włączał pewne dobra należące do wika-

¹⁸¹ *Zb. dok. i list.*, s. 104, przypis 65.

¹⁸² Zbiór dokumentów XIV—XV w., bez numeru.

¹⁸³ *Zb. dok. i list.*, nr 65.

¹⁸⁴ ADP perg nr 180.

¹⁸⁴ Tamże, nr 283; Rkp. Mąk. 1473—45 nr 21.

¹⁸⁶ *Atlas historyczny Polski. Mazowsze*, cz. II s. 197.

¹⁸⁷ *Bull. Pol.*, t. 3 nr 1316.

¹⁸⁸ *Lites*, t. 2 s. 223.

¹⁸⁹ ADP perg nr 196.

¹⁹⁰ Tamże, nr 212, 213.

riuszy plockich w dobra stołowe kapituły¹⁹¹. Był on ponadto świadkiem na dokumencie z dn. 21 kwietnia 1446 r., którym sędziowie połubowni ustanowieni przez Władysława, księcia mazowieckiego, i Pawła, biskupa plockiego, przyznali dziesięciny z ziemi uprawnej na przedmieściach Płocka wikariuszom plockim w ich sporze z Raciborem z Golejowa, pisarzem ziemi plockiej¹⁹². Wikariuszem wieczystym katedry plockiej Paweł został co najmniej do dn. 19 października 1446 r.¹⁹³ Zapewne można go identyfikować z Pawłem, wicedziekanem, który wraz z trzema wikariuszami plockimi wymieniony jest w dokumencie z dn. 19 lutego 1456 r., w którym Ścibor z Belska, archidiacon plocki, przyznał wikariuszom katedry plockiej dziesięciny kmiece z Bębnowie¹⁹⁴.

44 Paweł z Kanigowa h. Lubicz pisał się z Kanigowa, wsi położonej w powiecie plockim w parafii Święcieniec¹⁹⁵. Jego stryjami byli: Andrzej s. Dobrogosta z Szydłowa i Kanigowa, kanonik plocki, i Andrzej z Kanigowa, podczaszy plocki, a następnie kasztelan sierpecki¹⁹⁶. Innymi krewnymi byli: Piotr z Kanigowa, podsedek zawkrzeński, oraz Zygmunt s. Pawła z Kanigowa, wikariusz plocki¹⁹⁷.

W dniu 7 lipca 1406 r. wymieniony został Paweł zw. Luba, ksiądz diecezji plockiej, w dokumencie Stanisława Jaszczoldowica, oficjała plockiego, w sprawie sporu o dziesięciny ze Smolina i Zakrzewa¹⁹⁸. Notariuszem publicznym Paweł został nazwany w dokumencie biskupa Jakuba z dn. 10 grudnia 1421 r. dla kościoła parafialnego w Nasielsku¹⁹⁹. Wikarię wieczystą objął przed dn. 23 stycznia 1428 r. Tego dnia płacił z niej annaty²⁰⁰. Warto dodać, że w skład wyposażenia jego wikarii wchodziła altaria św. Andrzeja w katedrze plockiej.

45 Paweł s. Abrahama z Miszewa h. Lubicz pochodził z Miszewa w powiecie plockim. Jego krewnymi byli trzej bracia, synowie Jaszczolda z Miszewa, tj. Stanisław, dziekan plocki, Jakub, kustosz i prepozyt plocki, oraz Wojciech, podstoli plocki²⁰¹. Wikarię

¹⁹¹ ADP perg nr 238.

¹⁹² *Zb. dok. i list.*, nr 143.

¹⁹³ ADP perg nr 269.

¹⁹⁴ Tamże, nr 291.

¹⁹⁵ *Słownik hist. geogr. woj. plockiego*, s. 112—113.

¹⁹⁶ Biogram Andrzeja s. Dobrogosta oprac. w studium o kapitule plockiej, zob. przypis 3.

¹⁹⁷ T. Piotrowski, Z. Wdowiszewski, *Sredniowieczne zapiski heraldyczne tęczyckie*, MH t. 14: 1935 nr 20 s. 117. Biogram Zygmunta zob. niżej.

¹⁹⁸ ADP perg nr 140.

¹⁹⁹ Zbiór dokumentów XIV—XV w., bez numeru.

²⁰⁰ TR t. 39 s. 141.

²⁰¹ Biogramy dwóch pierwszych oprac. w studium o kapitule plockiej, zob. przypis 3.

wieczystą Paweł otrzymał przed dn. 11 września 1432 r. z nadania dziekana Borzywoja po śmierci Marcina, wicekustosza. Tego dnia zwrócił się on do papieża o potwierdzenie beneficjum²⁰².

46 Paweł z Zakliczewa pisał się z Zakliczewa, wsi w powiecie makowskim. Posiadał tytuł magistra, jednak nie wiadomo, gdzie ukończył studia. Stopień naukowy i wikarię wieczystą w katedrze plockiej uzyskał przed dn. 17 listopada 1421 r., kiedy to został wymieniony w skardze biskupa Jakuba i 11 wikariuszy plockich na prepozyta Sasina i dziekana Borzywoja²⁰³. Przed 1428 r. Paweł objął kanonię w kapitule plockiej²⁰⁴. Jako magister przyczynił się do promocji na bakałarza Myślibora z Karniewa²⁰⁵.

47 Piotr, jako subkustosz i kanonik plocki, wystąpił dwukrotnie w źródłach. Dn. 15 lutego 1372 r. był świadkiem na dokumencie Stanisława, biskupa plockiego, który w umowie z kapitułą dokonał zamiany wsi Trzepowa na Zgłowiączkę²⁰⁶. Ponownie, z tymi samymi tytułami, wymieniony został 2 maja 1376 r. w dokumencie erekcyjnym biskupa Dobiesława dla kościoła w Karniewie²⁰⁷.

48 Piotr s. Nala z Plocka był mieszczaninem²⁰⁸. Po raz pierwszy jako wikariusz plocki wymieniony został w dokumencie Ścibora biskupa plockiego z dn. 5 lutego 1383 r.²⁰⁹ Natomiast dn. 13 września 1388 r. znajdował się w grupie wikariuszy plockich, na których prośbę tenże biskup oznaczył dochody kolegium wikariuszy²¹⁰. Dn. 26 maja 1390 r. Piotr był jednym z wikariuszy plockich, którzy zawarli ugodę o czynsz z mieszczanami z Radziejowa²¹¹. Zmarł przed 6 stycznia 1405 r., a wikarię plocką objął po nim Maciej s. Andrzeja ze Zgliczyna²¹².

49 Piotr s. Maćka, jako wikariusz katedry plockiej wystąpił tylko raz dn. 20 września 1405 r. w dokumencie biskupa Jakuba, w którym powtórzono ustalenia o powinnościach i dochodach wikariuszy plockich²¹³.

²⁰² TR 8483 s. 21.

²⁰³ ADP perg nr 181.

²⁰⁴ *Liber promotionum*, s. 29.

²⁰⁵ *Tamże*.

²⁰⁶ KDKMaz. nr 88.

²⁰⁷ Zbiór dokumentów XIV—XV w., bez numeru.

²⁰⁸ Nal jako mieszczanin plocki wystąpił 6 grudnia 1383 r. *Zb. dok. i list.*, nr 52.

²⁰⁹ ADP perg nr 86.

²¹⁰ KDKMaz. nr 114.

²¹¹ ADP perg nr 105.

²¹² *Bull. Pol.*, t. 3 nr 999.

²¹³ *Zb. dok. i list.*, nr 65.

50 Piotr wymieniony został jako wikariusz katedry plockiej w dwóch dokumentach: z dn. 3 lipca 1421 i 17 września 1421 r.²¹⁴

51 Piotr z Trębek h. Prawdzic pisał się z Trębek, wsi parafialnej w powiecie gąbińskim. Jego krewnymi byli: Sasin s. Sasina z Trębek, prepozyt plocki, i Tomasz s. Piotra z Trębek, kanonik i kantor plocki²¹⁵. W dniu 17 lutego 1438 r. Piotr świadczył po raz pierwszy jako wikariusz plocki na dokumencie Stanisława, biskupa plockiego²¹⁶. Ponownie, z tytułem wikariusza plockiego, wziął udział w posiedzeniu kapituły plockiej dn. 15 maja 1441 r., będąc świadkiem instalacji na kantorii plockiej Stanisława Bogła²¹⁷.

52 Reclaw s. Niedziałka z Naruszewa, wsi parafialnej w powiecie sąchockim²¹⁸. W dniu 3 kwietnia 1425 r. Reclaw otrzymał prowizję papieską na wikarię wieczystą w katedrze plockiej, po rezygnacji Wita s. Stanisława. W dokumencie tym papież wyraził zgodę, aby Reclaw mógł kumulować wikarię z beneficjami należącymi do nadań opata klasztoru św. Wojciecha w Płocku, prepozyta kościoła NMP poza murami Płocka oraz klasztorów benedyktynów i norbertanek²¹⁹. Dn. 27 czerwca 1425 r. Reclaw płacił annaty z tej wikarii²²⁰. Z beneficjum tego zrezygnował — w zamian za określone korzyści finansowe — na rzecz Marcina Kuleszy między 5 maja 1429 a 22 sierpnia 1431 r.²²¹ O motywach rezygnacji mówi suplika do papieża z dn. 8 czerwca 1433 r., w której prosił o odpuśczenie mu winy w związku z zawarciem układu z Marcinem Kuleszą o rezygnację z wikarii, w zamian za pewną sumę pieniędzy²²².

53 Stanisław z tytułem subkustosza i kanonika plockiego świadczył na trzech dokumentach biskupa plockiego Floriana, z dn. 3 lutego 1322, 6 sierpnia 1325 i 2 stycznia 1327 r.²²³

54 Stanisław (Stazko) wystąpił w dwóch dokumentach Teodoryka s. Klemensa z Sochaczewa, notariusza publicznego, z dn. 29 listopada 1338 r. Po raz pierwszy był świadkiem stwierdzenia, że Mikołaj, prepozyt kolegiaty św. Krzyża w Opolu, wysłannik sędziów wyznaczonych przez papieża do rozpatrzenia skargi Kazimierza króla polskiego na Zakon Krzyżacki, nie mógł ogłosić pozwu w

²¹⁴ ADP perg nr 180, 181.

²¹⁵ Ich biogramy oprac. w studium o kapitule plockiej, zob. przypis 3.

²¹⁶ ADP perg nr 238.

²¹⁷ Rkp. Mąk. 1437—45 nr 58.

²¹⁸ *Atlas historyczny Polski. Mazowsze*, cz. II s. 197.

²¹⁹ TR 8481 s. 99.

²²⁰ TR t 39 s. 73.

²²¹ RG t. 4 kol. 3396; TR t. 39 s. 189.

²²² TR 8483 s. 29.

²²³ NKDMaz. nr 161, 177, 187.

katedrze plockiej, gdyż nie został dopuszczony na teren zamku²²⁴. Ponownie zaś, jako notariusz publiczny i wikariusz plocki, był świadkiem dokumentu wspomnianego Teodoryka, w którym tenże oznajmiał, że Mikołaj, prepozyt kolegiaty św. Krzyża w Opolu, ogłosił pozew w kościele dominikanów i parafialnym św. Michała, wyznaczając przedstawicielem Zakonu stawienie się w Warszawie w dniu 4 lutego 1339 r.²²⁵

55 Stanisław s. Piotra z Łagiewnik, pisał się z Łagiewnik, wsi parafialnej w powiecie plockim²²⁶. W dniu 13 września 1388 r. wystąpił po raz pierwszy w gronie wikariuszy katedry plockiej, na których prośbę biskup Ścibor oznaczył dochody tego kolegium²²⁷. Natomiast dn. 26 maja 1390 r. wraz z innymi wikariuszami plockimi zawarł ugodę o czynsz z mieszczanami Radziejowa²²⁸.

56 Stanisław s. Budziwoja z Nasierowa, wsi położonej w powiecie ciechanowskim, w parafii Ciemnowo Kościelne. Jego bliskimi krewnymi (braćmi stryjecznymi?) byli: Paweł s. Wisława z Nasierowa, wikariusz, kanonik i kantor plocki, jego brat Piotr, pleban w Wyszkwowie, oraz Paweł s. Bartłomieja z Nasierowa, wikariusz katedry plockiej²²⁹. Jak wskazuje dokument z dn. 16 stycznia 1419 r., Stanisław czynił starania o objęcie kościoła parafialnego w Pomiechowie po śmierci Waclawa, z którego ostatecznie zrezygnował w wyniku toczzonego sporu z Grzegorzem „Zolandzonis”²³⁰. Między 16 stycznia a 1 maja 1419 r. objął on wikarię wieczystą przy katedrze plockiej²³¹. Wspomina o tym ten sam dokument — suplika Stanisława o nadanie mu kościoła parafialnego w Wyszkwowie po rezygnacji jego krewnego Piotra z Nasierowa²³². Nie wiadomo czy Stanisław objął ten kościół. Jako wikariusz plocki wymieniony został w dwóch dokumentach, z dn. 3 lipca i 17 września 1421 r., dotyczących usunięcia wikariuszy wieczystych z katedry plockiej i zaboru ich dóbr przez prepozyta Sasina, dziekana Borzywoja, i archidiakona plockiego Stanisława Pawłowskiego²³³.

57 Stanisław Tatka, jako wikariusz katedry plockiej wystąpił trzykrotnie w dokumentach związanych ze sprawą zagarnięcia dóbr

²²⁴ Zb. dok. i list., nr 24.

²²⁵ Tamże, nr 25.

²²⁶ Słownik hist. geogr. woj. plockiego, s. 172.

²²⁷ KDKMaz, nr 114.

²²⁸ ADP perg nr 105.

²²⁹ Zob. wyżej biogramy Pawła s. Wisława i Pawła s. Bartłomieja z Nasierowa.

²³⁰ TR 8471 s. 69.

²³¹ Tamże; RG t. 4 kol. 3392.

²³² TR 8471 s. 87.

²³³ ADP perg nr 180, 181.

kapituły plockiej przez prepozyta Sasina z Trębek, po raz pierwszy w skardze biskupa Jakuba z dn. 3 lipca 1421 r.²³⁴, ponownie zaś w dokumencie Geminianusa de Prato, sędziego papieskiego, z dn. 17 listopada 1421 r.²³⁵ Po raz ostatni jako wikariusz katedry plockiej Stanisław Tatka był świadkiem dokumentu, w którym Wojciech z Zagroby, kanonik plocki i prokurator kapituły, polecił Trojanowi, wikariuszowi plockiemu, ogłoszenie ekskomuniki przeciwko prepozytowi Sasinowi²³⁶.

58 Stanisław „Lissy” pochodził, być może, ze wsi Lisy w powiecie warszawskim²³⁷. Wikariuszem katedry plockiej był co najmniej od dn. 3 lipca 1421 r.²³⁸ W dniu 23 marca 1427 r. był świadkiem dokumentu Wojciecha z Zagroby, kanonika plockiego i prokuratora kapituły, przeciwko Sasinowi, prepozytowi plockiemu²³⁹. Z kolei dn. 4 marca 1429 r. świadczył na dokumencie Marka, biskupa gryzopolitańskiego i administratora kościoła plockiego, w sprawie zwrotu wikariuszom plockim wsi Białobrzeże²⁴⁰. Dn. 19 października 1446 r. na prośbę Stanisława oraz Stanisława, wicedziekana, i Trojanana, wikariusza plockiego, Świętosław z Wojcieszyna, kustosz warszawski, przyznał wikariuszom katedry plockiej dziesięcinę z dwóch łań w Głogowcu, w diecezji gnieźnieńskiej przeciw roszczeniom Andrzeja tamtejszego plebana²⁴¹.

59 Stanisław s. Włosta z Kleniewa h. Zagroba pisał się z Kleniewa, wsi położonej w powiecie bielskim, w parafii Zagroba²⁴². Jego braćmi byli: Wojciech, kanonik plocki i pleban w Zagrobie, oraz Paweł z Kleniewa; natomiast bliskim krewnym był Piotr z Kleniewa, zapisany na uniwersytet w Krakowie w 1413 r.²⁴³ Stanisław rozpoczął swoją karierę od studiów na uniwersytecie w Krakowie, gdzie zapisał się w 1413 r.²⁴⁴ Działalność w katedrze plockiej rozpoczął od objęcia wikarii wieczystej przed dn. 4 marca 1429 r. Jako wikariusz kościoła plockiego reprezentował on kolegium wikariuszy w sporze z Michałem i Wojciechem s. Stanisława z Białobrzeży, kapłanami diecezji plockiej, o prawo do czynszów ze wsi Białobrzeże²⁴⁵. Dn. 7 maja 1433 r. papież Eugeniusz

²³⁴ Tamże, nr 180.

²³⁵ Tamże, nr 181.

²³⁶ Tamże, nr 196.

²³⁷ Atlas historyczny Polski. Mazowsze, cz II s. 108.

²³⁸ ADP perg nr 180.

²³⁹ Tamże, nr 196.

²⁴⁰ Tamże, nr 200.

²⁴¹ Tamże, nr 269.

²⁴² Słownik hist. geogr. woj. plockiego, s. 126.

²⁴³ Biogram Wojciecha oprac. w studium o kapitule plockiej, zob. przypis 3; Album studiosorum, t. 1 s. 34.

²⁴⁴ Album studiosorum, t. 1 s. 34.

²⁴⁵ ADP perg nr 200.

IV polecił przekazać Stanisławowi kanonię plocką, wakującą po rezygnacji Macieja ze Zgliczyna. W dokumencie zaznaczono, że po objęciu kanonii winien zrezygnować z wikarii²⁴⁶. Jednak jeszcze dn. 17 lutego 1438 r. i 19 października 1446 r. wystąpił jako wikariusz wieczysty plocki²⁴⁷. Natomiast po raz pierwszy jako kanonik plocki świadczył dn. 4 lutego 1446 r. — więc kumulował przez pewien czas wikarię i kanonię plocką — na dokumencie Pawła biskupa plockiego, który lokował wieś Niewskurzewo w dobrach biskupstwa plockiego w okręgu pułtuskim²⁴⁸. Stanisław był ponadto rektorem kościoła parafialnego w Radziwiu²⁴⁹. Zmarł między 12 września 1469 a 6 czerwca 1471 r.²⁵⁰

60 Stanisław h. Szeliga. Jego krewnym był zapewne Świętosław Szeliga, kanonik plocki i subkolektor dziesięciny papieskiej w diecezji plockiej²⁵¹. Wymieniony dwukrotnie jako wikariusz katedry plockiej w dokumencie biskupa Stanisława z dn. 17 lutego 1438 r. i Ścibora s. Wawrzyńca z Belska, archidiakona plockiego, z dn. 19 lutego 1456 r.²⁵²

61 Stanisław z Wyszogrodu był mieszczaninem. Po raz pierwszy wystąpił na posiedzeniu kapituły plockiej dn. 15 maja 1441 r. jako wicedziekan i wikariusz katedry plockiej²⁵³. Funkcję tę piastował jeszcze dn. 24 maja t.r.²⁵⁴ Między tą datą a 21 kwietnia 1446 r. Stanisław utracił przejściowo wicedziekanie na rzecz Wawrzyńca zw. Siroka²⁵⁵. Na dokumencie stanowiącym wyrok sądu polubownego w sporze między biskupem Pawłem a rybakami plockimi, Stanisław świadczył tylko jako wikariusz plocki, natomiast wicedziekanem był wspomniany Wawrzyniec²⁵⁶. Wkrótce potem Stanisław ponownie objął wicedziekanie, świadcząc z takim tytułem na dokumencie Świętosława z Wojcieszyna, kustosza warszawskiego, w sprawie o dziesięciny ze wsi Głogowiec²⁵⁷. Wicedziekanem plockim pozostał co najmniej do dn. 12 maja 1451 r.²⁵⁸

²⁴⁶ Reg. Kurasiów, s. 27.

²⁴⁷ ADP perg nr 238, 269.

²⁴⁸ AGAD perg nr 2042.

²⁴⁹ ADP bez numeru (kopia ks. W. Mąkowskiego).

²⁵⁰ KDKMaz. nr 222; AEp t. 1 k 224^v.

²⁵¹ Biogram Świętosława oprac. w studium o kapitule plockiej, zob. przypis 3.

²⁵² ADP perg 238, 291.

²⁵³ Rkp. Mąk. 1437—45 nr 58.

²⁵⁴ ACCP nr 323.

²⁵⁵ Tamże; *Zb. dok. i list.*, nr 144.

²⁵⁶ *Zb. dok. i list.*, nr 144.

²⁵⁷ ADP perg nr 269.

²⁵⁸ AGAD perg nr 6655.

62 Stanisław „Coszin”. Istnieje tylko jedna wzmianka źródłowa na temat Stanisława. W dniu 22 lutego 1448 r. zrezygnował on z wikarii wieczystej plockiej²⁵⁹.

63 Stefan s. Grzegorza z Kołdrębia h. Zaremba (?), pisał się z wielkopolskiego Kołdrębia²⁶⁰. Po raz pierwszy w źródłach pojawił się on dn. 26 czerwca 1417 r. W tym dniu spisał — jako kleryk diecezji gnieźnieńskiej i notariusz publiczny — dokument, w którym Mroczek s. Bogusława z Grąbca h. Bolesta, kanonik i administrator kościoła plockiego, transumował i potwierdził przywilej książąt Bolesława i Henryka z 1161 r. dla klasztoru w Czerwińsku²⁶¹. Jeszcze dn. 11 lipca 1429 r. był notariuszem publicznym²⁶². Przed 11 września 1433 r. Stefan objął funkcję notariusza kapituły plockiej, świadcząc z takim tytułem na dwóch dokumentach Stanisława biskupa plockiego²⁶³. Między 11 września 1433 a 17 lutego 1438 r. Stefan uzyskał ponadto wikarię wieczystą przy katedrze plockiej. Po raz pierwszy z takim tytułem świadczył na dokumencie biskupa Stanisława z dn. 17 lutego 1438 r.²⁶⁴ Wikariuszem katedry plockiej pozostał co najmniej do dn. 21 kwietnia 1446 r., świadcząc po raz ostatni z takim tytułem na wyroku w sporze o dziesięciny między wikariuszami plockimi a Raciborem z Golejewa, pisarzem ziemi plockiej i mieszczaninem plockim²⁶⁵. Natomiast dn. 12 maja 1451 r. został odnotowany tylko jako notariusz publiczny²⁶⁶.

64 Ścibor s. Jana ze Zdziaru h. Gozdawa, pisał się ze Zdziaru, wsi w powiecie płońskim należącej do rodu Gozdawów. Jego krewnymi byli: Strogomir s. Klemensa ze Zdziaru, kanclerz i prepozyt plocki, oraz Jan s. Mikołaja ze Zdziaru, kanclerz i archidiakon dobrzyński²⁶⁷. W 1426 r. Ścibor zapisał się jako student na uniwersytet w Krakowie. Z tytułem wicekustosza wystąpił po raz pierwszy dn. 10 lipca 1441 r. na posiedzeniu kapituły plockiej. Kanonię w kapitule plockiej uzyskał przed 10 września 1442 r. Tego dnia został ustanowiony prokuratorem generalnym kapituły.

²⁵⁹ AEp t. 1 k. 3^v.

²⁶⁰ Na temat Zarebów z Kołdrębia zob. J. Bieniak, *Krąg rodzinny wojewody kaliskiego Beniamina z Kołdrębia*, w: *Personae Colligationes Facta. Księga pamiątkowa prof. K. Jasińskiego* Toruń 1991 s. 104, 129. Niewykluczone jednak, iż interesujący nas Stefan był z pochodzenia mieszczaninem.

²⁶¹ AGAD perg nr 6571.

²⁶² Kop. Czerw. k. 112.

²⁶³ ADP perg nr 212, 213.

²⁶⁴ Tamże; oraz nr 238.

²⁶⁵ *Zb. dok. i list.*, nr 143.

²⁶⁶ AGAD perg nr 6655.

²⁶⁷ Ich biogramy oprac. w studium o kapitule plockiej, zob. przypis 3.

Kanonikiem i subkustoszem plockim pozostał do śmierci. Zmarł, według kalendarza plockiego, dn. 14 marca 1445 r.²⁶⁸

65 Tomasz s. Piotra z Trębek h. Prawdzic, pisał się z Trębek, wsi parafialnej w powiecie gąbińskim. Jego braćmi byli: Stanisław, Mikołaj i Piotr²⁶⁹. Do jego bliskich krewnych (brat stryjeczny) należał Sasin s. Sasina z Trębek, prepozyt plocki. Po raz pierwszy Tomasz wystąpił w źródłach dn. 10 września 1421 r., kiedy to wystosował suplikę do papieża o beneficjum w diecezji plockiej²⁷⁰. W dniu 14 września 1421 r. Tomasz wraz z braćmi: Stanisławem i Mikołajem z Trębek podarowali bratu Piotrowi wieś Kluszewo, w zamian za część ojcowizny w Trębkach²⁷¹. Z dnia 20 marca 1422 r. pochodzi kolejna suplika Tomasza, tym razem o kościół parafialny w Będkowie, z którego zrezygnował dotychczasowy pleban Dominik. Z dokumentu wiadomo ponadto, że Tomasz toczył wówczas spór o kościół parafialny w Winnicy²⁷². Natomiast dn. 4 marca 1423 r. papież Marcin V nadał mu prowizję na wikarię plocką, wakującą po rezygnacji Jakuba s. Jana z Brześcia²⁷³. Wikariuszem pozostał co najmniej do dn. 15 grudnia 1433 r.²⁷⁴ Tomasz posiadał w tym okresie znacznie więcej beneficjów. Wskazuje na to jego suplika z dn. 30 sierpnia 1423 r. o kanonię i prebendę poznańską. W dokumencie czytamy, że oprócz godności skarbnika w kaplicy Marii Magdaleny w Łowiczu, kanonii i prebendy kruszwickiej oraz kościoła parafialnego w Trębkach, zrzekł się wszystkich pozostałych beneficjów²⁷⁵. Jak podają dwa dokumenty audytorów papieskich z 25 maja i 15 czerwca 1425 r. w sprawie sporu między Sasinem prepozytem plockim a biskupem Jakubem i kapitułą, Tomasz był w tym sporze pełnomocnikiem Sasina wobec Stolicy Apostolskiej²⁷⁶. Po rezygnacji Aleksandra księcia mazowieckiego z kanonii plockiej, beneficjum to uzyskał właśnie Tomasz. Wskazuje na to dokument z dn. 9 stycznia 1426 r., dotyczący opłaty annat przez Tomasza z tej kanonii²⁷⁷. Dn. 15 grudnia 1437 r. otrzymał on kolejną prowizję, tym razem na kustodię w kolegiacie św. Michała na zamku krakowskim²⁷⁸. Na

²⁶⁸ *Album studiosorum*, t. 1 s. 63; ACCP nr 324; Rkp. Mąk. 1437—45 nr 124, 125; Cal. Ploc. s. 448.

²⁶⁹ Młk t. 6 k. 206^v—207^v.

²⁷⁰ RG t. 4 kol. 3575.

²⁷¹ Młk t. 6 k. 206^v—207^v.

²⁷² TR 8471 s. 224.

²⁷³ TR 8481 s. 64.

²⁷⁴ ADP perg nr 215.

²⁷⁵ TR 8471 s. 265.

²⁷⁶ ADP perg nr 188, 189. Może to tylko potwierdzać fakt bliskiego pokrewieństwa między Tomaszem a Sasinem.

²⁷⁷ TR t. 39 s. 79.

²⁷⁸ Reg. Kurasiów, s. 79.

krótko objął także kantorię plocką po 10 lipca 1441 r.²⁷⁹ Zmarł między 10 lipca a 6 grudnia 1441 r.²⁸⁰

66 Trojan. Już dn. 7 listopada 1417 r. Trojan został wymieniony jako prokurator wikariuszy plockich w ich sporze z Czamborem z Iłowa o dziesięciny z Rębową i Wyszogrodu²⁸¹. Wikarię wieczystą objął przed dn. 3 lipca 1421 r.²⁸² W dniu 3 lutego 1426 r. Trojan przyjął przysięgę o zachowaniu statutów i zwyczajów kościoła plockiego i sekretów kapituły od Andrzeja, opata czerwińskiego, podczas instalacji tegoż na kanonię plocką²⁸³. W związku z dokumentem Jana ze Słupowa, archidiakona i oficjała włocławskiego, z dn. 14 marca 1427 r., nakazującym publiczne ogłoszenie ekskomuniki prepozyta Sasina, Wojciech z Zagroby, kanonik plocki i prokurator kapituły, polecił właśnie Trojanowi w dniu 23 marca tegoż roku, aby przystąpił do wykonania polecenia²⁸⁴. Trojan wezwał więc nieobecnego wówczas Sasina, aby w ciągu 30 dni, pod karą 633 florenów, uwolnił się od wyroku ekskomuniki i zwrócił zagarnięte dobra kapitule plockiej²⁸⁵. Trojan pozostawał wikariuszem plockim co najmniej do 19 października 1446 r.²⁸⁶

67 Tycza s. Mściława z Krajkowa h. Pobóg, pisał się z Krajkowa, Kossobud i Lipy, wsi położonych w powiecie raciańskim²⁸⁷. Był synem Mściława z Kossobud i Krajkowa, starosty plockiego i płońskiego, w latach 1410—1413 starosty generalnego plockiego, a w latach 1412—1426 podsędka plockiego²⁸⁸. Działalność publiczną Tycza rozpoczął od urzędu notariusza publicznego. Jako taki wystąpił wśród świadków dokumentu z dn. 23 lutego 1413 r., wystawionego przez Jakuba, biskupa plockiego²⁸⁹. Przed 9 grudnia 1417 r. uzyskał wikarię wieczystą w katedrze plockiej oraz rozpoczął starania o kanonię w kapitule plockiej²⁹⁰. Jeszcze dn. 3 lipca 1421 r. został wymieniony jako wikariusz plocki w skardze biskupa Jakuba na dziekana Borzywoja w związku ze znanym zatargiem z wikariuszami kościoła katedralnego²⁹¹. Kanonię plocką objął przed 6 listopada 1422 r., zwalniając wikarię wieczystą na rzecz Jakuba

²⁷⁹ ACCP nr 324.

²⁸⁰ Tamże; Reg. Kurasiów, s. 84.

²⁸¹ ADP perg nr 168^v.

²⁸² Tamże, nr 180.

²⁸³ Tamże, nr 194.

²⁸⁴ Tamże, nr 196^v.

²⁸⁵ Tamże.

²⁸⁶ Tamże, nr 269.

²⁸⁷ *Słownik hist. geogr. woj. plockiego*, s. 138, 148, 166.

²⁸⁸ *Księga ziemska płońska*, nr 442, 1537, 1659, 1695, 1086; KDKMaz. nr 162; ADP perg nr 178; *Zb. dok. i list.*, nr 83.

²⁸⁹ Kod. Norb. Rkp. Mąk. s. 61—64.

²⁹⁰ TR 8481 s. 11.

²⁹¹ ADP perg nr 180.

s. Jana z Brześcia²⁹². Kanonikiem plockim pozostał do śmierci w dniu 1 listopada 1449 r.²⁹⁸

68 Wawrzyniec zwany Siroka z Płocka był synem Jana Siroki burgrabiego, a później starosty plockiego²⁹⁴. Wawrzyniec rozpoczął karierę od uzyskania urzędu notariusza biskupa plockiego Stanisława Pawłowskiego przed 3 października 1436 r.²⁹⁵ Notariuszem pozostał co najmniej do dn. 17 lutego 1438 r.²⁹⁶ Między 17 lutego 1438 a 15 maja 1441 r. Wawrzyniec uzyskał wikarię wieczystą w katedrze plockiej²⁹⁷. W dniu 15 maja 1441 r. wziął udział w posiadzeniu kapituły w związku z instalacją na kanoniję plocką Stanisława Bogła²⁹⁸. Między 21 kwietnia 1441 a 21 kwietnia 1446 r. Wawrzyniec objął na krótko funkcję wicedziekana po Stanisławie z Wyszogrodu²⁹⁹. Z takim tytułem wystąpił w dniu 21 kwietnia 1446 r., podczas wyroku sądu polubownego w sporze między biskupem Pawłem i rybakami plockimi, oraz na innym dokumencie w sprawie sporu między wikariuszami plockimi a Raciborem z Golejewa, pisarzem ziemi plockiej, o czynsz z ziemi uprawnej na przedmieściach Płocka³⁰⁰. Wkrótce jednak Wawrzyniec utracił wicedziekaniję, bowiem dn. 19 października 1446 r. funkcję tę pełnił ponownie Stanisław z Wyszogrodu, natomiast Wawrzyniec był wikariuszem plockim³⁰¹. Nieco wcześniej, dn. 30 kwietnia 1446 r., był on egzektorem w sprawie nadania prepozytury plockiej Strogomirowi ze Zdziaru³⁰².

69 Wilhelm s. Hanka jako wikariusz katedry plockiej wymieniony po raz pierwszy w dokumencie Ścibora, biskupa plockiego, z dn. 5 lutego 1383 r., w którym ten ostatni przysądził wikariuszom plockim dziesięcinę z Jeżewa³⁰³. Ponownie wystąpił dn. 13 września 1388 r., kiedy to, m.in. na jego prośbę, biskup Ścibor oznaczył powinności i dochody wikariuszy katedry plockiej³⁰⁴. W dniu 26 maja 1390 r. Wilhelm brał udział w zawarciu ugody z mieszczanami Radziejowa w sprawie czynszu z tego miasta³⁰⁵.

²⁹² TR t. 39 s. 41.

²⁹³ Cal. Ploc. s. 459. Obszerny biogram Tyczy oprac. w studium o kapitule plockiej, zob. przypis 3.

²⁹⁴ Zb. dok. i list., s. 196, przypis 127.

²⁹⁵ Kop. Czerw. k. 57—58.

²⁹⁶ ADP perg nr 239.

²⁹⁷ Tamże; Rkp. Mąk. 1437—45 nr 58.

²⁹⁸ Rkp. Mąk. 1437—45 nr 58.

²⁹⁹ ACCP nr 323; Zb. dok. i list., nr 143.

³⁰⁰ Tamże, nr 143, 144.

³⁰¹ ACCP nr 366.

³⁰² ADP perg nr 269.

³⁰³ Tamże, nr 86.

³⁰⁴ KDKMaz. nr 114.

³⁰⁵ ADP perg nr 105.

70 Wit s. Stanisława zwany Witek objął wikarię plocką przed 9 lutego 1425 r. Z tego dnia pochodzi jego suplika o potwierdzenie kościoła parafialnego w Skołatowie, z której wynika, że posiadał on wówczas wspomnianą wikarię³⁰⁶. Dn. 26 marca 1425 r. płacił annaty z kościoła parafialnego w Skołatowie³⁰⁷. W tym okresie utracił jednak wikarię, na co wskazuje prowidza na to beneficjum dla Reclawa s. Niedziałka z dn. 3 kwietnia 1425 r.³⁰⁸

71 Włodek jako wicedziekan został wymieniony tylko raz dn. 5 lutego 1383 r. w dokumencie biskupa Ścibora. Biskup przysądził wówczas wikariuszom plockim dziesięcinę z Jeżewa, zabraną przez plebana z Uniecka — Marcina oraz patronów kościoła w Uniecku — Borutę i Janusza³⁰⁹.

72 Włodek s. Michała z Zagroby, wsi parafialnej w powiecie bielskim. Jego bliskim krewnym był Michał z Zagroby, kanonik plocki³¹⁰. Działalność w katedrze plockiej rozpoczął przed 5 lutego 1383 r., od objęcia wikarii wieczystej³¹¹. Wikariuszem plockim pozostał co najmniej do dn. 13 września 1388 r.³¹² Przed 9 września 1389 r. uzyskał kanoniję plocką³¹³. Kanonikiem był co najmniej do dn. 6 lutego 1404 r., świadcząc tego dnia po raz ostatni na dokumencie Jakuba, biskupa plockiego, który transumował 5 przywilejów kościoła plockiego³¹⁴.

73 Wojciech z Łęgu h. Dołęga. Jego krewnymi byli: Jan s. Grabi z Łęgu, wikariusz i kanonik plocki, Świętosław s. Świętosława z Łęgu, kanonik plocki i kanclerz poznański, oraz Mikołaj Dołęga, kanonik plocki i prepozyt kolegiaty św. Michała w Płocku³¹⁵. Jako wikariusz plocki wymieniony tylko raz w dokumencie Ścibora, biskupa plockiego, z dn. 5 lutego 1383 r.³¹⁶ Zmarł przed 13 września 1388 r., a wikarię wieczystą objął po nim Jan s. Grabi z Łęgu³¹⁷.

74 Wojciech s. Mikołaja z Żychlina h. Szeliga. Żychlin leżał w powiecie kutnowskim i był gniazdem rodziny Żychlińskich. W dniu 26 lutego 1425 r. Wojciech zwrócił się z supliką o beneficjum

³⁰⁶ TR 8481 s. 315.

³⁰⁷ TR t. 39 s. 65.

³⁰⁸ TR 8481 s. 99.

³⁰⁹ ADP perg nr 86.

³¹⁰ Jego biogram oprac. w studium o kapitule plockiej, zob. przypis 3.

³¹¹ ADP perg nr 86.

³¹² KDKMaz. nr 114.

³¹³ Tamże, nr 116.

³¹⁴ ADP perg nr 136.

³¹⁵ Ich biogramy oprac. w studium o kapitule plockiej, zob. przypis 3.

³¹⁶ ADP perg nr 86.

³¹⁷ Bull. Pol., t. 3 nr 674; KDKMaz. nr 114.

płockie³¹⁸. Przed 11 czerwca t.r. otrzymał wikarię wieczystą w kościele płockim. Świadczy o tym jego suplika o nadanie kościoła parafialnego we wsi Góra, wakującego po rezygnacji Jana zw. Działosza³¹⁹. Dn. 3 listopada 1425 r. Wojciech płacił annaty z wikarii płockiej³²⁰. Natomiast z dn. 23 grudnia 1425 r. pochodzi jego kolejna suplika o nadanie kościoła parafialnego we wsi Strzelce³²¹. Nie wiadomo, czy Wojciech objął któryś z dwóch wymienionych kościołów parafialnych. Na pewno jednak zachował przez najbliższe kilkanaście lat wikarię płocką, świadcząc po raz ostatni na dokumencie z dn. 21 kwietnia 1446 r.³²²

75 Zygmunt s. Pawła z Kanigowa h. Lubicz pochodził z Kanigowa, wsi położonej w powiecie płockim. Jego krewnymi byli: Andrzej s. Dobrogosta z Szydłowa i Kanigowa, kanonik płocki, Paweł z Kanigowa, wikariusz płocki, oraz Andrzej z Kanigowa, podcastry płocki i kasztelan sierpecki, wreszcie Piotr z Kanigowa, podsejdek zawkrzeński³²³. Dn. 5 lutego 1419 r. Zygmunt był notariuszem publicznym i spisał dokument w sprawie prepozytury św. Michała na zamku krakowskim³²⁴. Przed 9 grudnia 1426 r. — po uzyskaniu kanonii płockiej przez Tyczę — Zygmunt otrzymał wikarię wieczystą płocką z nadania Pawła s. Grzymisława z Borzewa, kanonika i administratora diecezji płockiej. Wskazuje na to właśnie dokument papieski z dn. 9 grudnia 1426 r., zatwierdzający go na wikarii³²⁵. Beneficjum to utracił przed 21 maja 1450 r., kiedy to w dokumencie Pawła, biskupa płockiego, został wymieniony już tylko jako notariusz publiczny³²⁶.

Wykaz zastosowanych skrótów

ACCP — *Acta capitulorum Cracoviensis et Plocensis selecta* (1438—1524) (1438—1525), wyd. B. Ulanowski, „Archiwum Komisji historycznej AU” t. 6 (1891).

Acta capitulorum — Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta, t. 1—3, wyd. B. Ulanowski, Kraków 1894—1918.

ADP — Archiwum Diecezjalne Płockie.

³¹⁸ RG t. 4 kol. 45.

³¹⁹ Tamże.

³²⁰ RG t. 4 kol. 45; TR t. 39 s. 97.

³²¹ RG t. 4 kol. 45.

³²² *Zb. dok. i list.*, nr 145.

³²³ Zob. biogram Pawła z Kanigowa.

³²⁴ *Acta capitulorum*, t. 1 nr 1170.

³²⁵ TR 8481 s. 128.

³²⁶ AGAD perg nr 6654.

AGAD — Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie

AEP. — *Acta Episcopalia*, t. 1 (1448—1471) w ADP

Album studiosorum — Album studiosorum Universitatis Cracoviensis, t. 1, wyd. Z. Pauli, Kraków 1887.

Bull. Pol. — Bullarium Poloniae, t. 1—3, wyd. I. Sułkowska-Kurasiowa i S. Kuraś, Rzym—Lublin 1982—1988.

Cal. Ploc. — *Calendarium Plocense*, wyd. W. Kętrzyński, MPH, t. 5, Lwów 1888.

KDKMaz. — *Kodeks dyplomatyczny księstwa mazowieckiego*, wyd. T. Lubomirski, Warszawa 1863.

KDW — *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. 1—5, wyd. I. Zakrzewski, F. Piekosiński, Poznań 1878—1881; t. 7 wyd. A. Gąsiorowski, R. Walczak, Warszawa 1985.

Kod.Norb.Rkp.Mąk. — Archiwum Diecezjalne Płockie, Kodeks Norbertański (odpis ks. W. Mąkowskiego).

Kop.Czerw. — Biblioteka Narodowa w Warszawie, Kopiarz Czerwiński BOZ 70.

Lites, t. 2 — *Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum*, t. 2, wyd. I. Zakrzewski, Poznań 1892.

Mat. do dziej. kol. pułt. — *Materiały do dziejów kolegiaty pułtuskiej*, wyd. B. Ulanowski, S. Zachorowski, „Archiwum Komisji Historycznej AU” t. 10 (1916).

MHUPR — *Monumenta Historica Universitatis Pragensis*, t. 1—2, Praga 1830—1832.

MK — Archiwum Główne Akt Dawnych, Metryka Koronna.

MPR — *Mazowieckie Przywileje Rodowe XIV—XV w.*, wyd. W. Semkowicz, „Archiwum Komisji Historycznej AU” t. 9 (1909).

MZH — *Mazowieckie zapiski herbowe z XV i XVI w.*, wyd. A. Wolff, Kraków 1937.

NKDMaz. — *Nowy Kodeks Dyplomatyczny Mazowsza, cz. II, 1248—1355*, wyd. I. Sułkowska-Kurasiowa i S. Kuraś, Wrocław 1989.

Reg. Kurasiów — Regestry polskie Eugeniusza IV, opr. I. Sułkowska-Kurasiowa i S. Kuraś (maszynopis).

RG — *Repertorium Germanicum*, t. 1, wyd. E. Goller, t. 2, wyd. G. Tallenbach, t. 3, wyd. U. Kuhne, t. 4, wyd. K. A. Fink, Berlin 1916—1958.

Rkp.Mąk. 1437—45 — Archiwum Diecezjalne Płockie, Wypisy ks. Mąkowskiego z akt kapituły płockiej z lat 1437—1445.

TR t. 39 — Biblioteka PAN Kraków, Księgi annat z lat 1421—1530 (sygn. 8380).

TR 8471 — Biblioteka PAN Kraków, Regestry suplik Marcina V (1417—1431).

- TR 8481 — Biblioteka PAN Kraków, Regestry Laterańskie Marcina V (1417—1431).
- TR 8483 — Biblioteka PAN Kraków, Regestry suplik Eugeniusza IV (1431—1447).
- TR 8491 — Biblioteka PAN Kraków, Materiały Dąbrowskiego dla pontyfikatu Bonifacego IX, t. 2.
- TR 8496 — Biblioteka PAN Kraków, Materiały A. Kłodzińskiego, t. 3.
- Słownik hist. geogr. woj. plockiego* — *Słownik historyczno-geograficzny województwa plockiego w średniowieczu*, z. 1—2, opr. A. Borkiewicz-Celińska, Wrocław, b.r. wydania.
- Zb. dok. i list.* — *Zbiór dokumentów i listów m. Plocka*, t. 1, wyd. S. M. Szacherska, Warszawa 1975.
- Zbiór dokumentów XIV—XV w.* — Archiwum Diecezjalne Płockie, *Zbiór dokumentów XIV—XV w. zebranych z akt oficjalatu plockiego i pułtuskiego z XVI—XVIII w.* (maszynopis ks. T. Żebrowskiego).

ANDRZEJ RADZIMIŃSKI

**Le bas clergé des cathédrales dans la Pologne du Moyen Age.
Vicaires de la cathédrale de Płock du 13e à la moitié du 15e s.
Liste des vicaires.**

Résumé

Il y a peu de temps encore, les études prosopographiques du bas clergé des cathédrales n'intéressaient pas vraiment les historiens. L'établissement de la liste des noms des vicaires de la cathédrale de Płock, du point de vue de leur origine sociale, de leur origine territoriale, de leurs études et leur formation, enfin du point de vue de leurs carrières ecclésiastiques et des mécanismes qui les résissaient, a permis à l'auteur de compléter son étude précédente concernant le haut clergé du chapitre de Płock, c'est-à-dire les prélats et les chanoines.

Entre le 13e s. et la moitié du 15e s., le groupe des vicaires de la cathédrale de Płock se composait de 74 personnes. Une personne aurait obtenu une provision papale de vicariat, mais on ignore encore si cette provision avait été suivie d'effet. Le subcustode Jakub, substitut du prélat-custode, était le premier vicaire connu dont le prénom figure dans des documents de 1289.

Les auxiliaires des prélats dans la cathédrale de Płock, il y en avait deux: vice-doyen et subcustode—avaient comme fonction de remplacer le doyen et le custode. Jusqu'à la fin presque du 14e siècle, ils cumulaient cette fonction avec celle de canonicat de Płock. On a également noté

des cas de cumul de vicariats à vie et de canonicat de Płock (par exemple: Jean, fils de Graba de Łęk, comte Dołęga, Stanislas, fils le Włostek de Kniewo, comte Zadroba, enfin André Rukała de Zochowo, comte de Prusse).

A l'heure actuelle, nous arrivons à identifier 6 vice-doyens et 8 subcustodes entre le 13e s. et la moitié du 15e s. Jusqu'aux années trente, au moins, du 15e s., les fonctions du vice-doyen avaient été assurées exclusivement par des vicaires d'origine noble. Par contre, il est très difficile de préciser les origines sociales des subcustodes de Płock car, hormis deux cas, ils ne nous sont pas connus que par leurs prénoms.

Sur 74 vicaires de Płock, seulement 10 avaient été admis au chapitre de la cathédrale. La plupart d'entre eux était d'origine noble; et la carrière dans le chapitre ne s'ouvrait qu'aux vicaires de familles nobles. Actuellement, on connaît les origines sociales de 36 personnes, soit 49%. Dans ce groupe, 23 personnes, soit 31%, étaient d'origine noble et les 13 suivantes, soit 18%, d'origine bourgeoise. Sur 34 vicaires dont la provenance territoriale est connue, 28 venaient de Masovie, soit 81%. Parmi les vicaires de Płock, 11 étaient titulaires de diplômes universitaires: 7 avaient étudié à Cracovie, 2 autres à Prague, enfin les 2 derniers dans des universités dont nous ignorons le nom. Le niveau de formation a pu être établi pour 4 vicaires: les 3 premiers étaient licenciés ès arts, le quatrième était bachelier.

Cet article comporte 75 brèves biographies présentant les carrières et les activités des vicaires de Płock aussi bien en ville qu'à l'extérieur.

Traduit par Małgorzata Pieniążek